

Úroveň připravenosti obyvatelstva k individuální ochraně

Pavel Hron

Bakalářská práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení
Ústav krizového řízení
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Pavel HRON**
Osobní číslo: **L09153**
Studijní program: **B 3909 Procesní inženýrství**
Studijní obor: **Ovládání rizik**

Téma práce: **Úroveň připravenosti obyvatelstva k individuální ochraně**

Zásady pro vypracování:

1. Analyzujte rizika a hrozby ve vztahu k obyvatelstvu v ČR a v regionu Vysočina
2. Na základě dotazníkového šetření zanalyzujte a vyhodnoťte stav povědomí obyvatelstva o ochraně a sebeochraně při mimořádné události
3. Ve vztahu k předmětné problematice navrhněte opatření k zlepšení stavu

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

[1] MIKA, O. Informovanost obyvatelstva a jeho připravenost na zvládnání mimořádných událostí. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. 1.vydání, 2008. ISBN 978-80-7394-111-6

[2] VALÁŠEK, J., MARTÍNEK, B. Krizové řízení při nevojenských krizových situacích. Modul C. MV-generální ředitelství HZS ČR. Praha, 2008. ISBN 978-80-86640-93-8

[3] KOVAŘÍK, J., SMETANA, M. Základy civilní ochrany. Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství v Ostravě. 1.vydání, 2006. ISBN 80-86634-85-X

Další odborná literatura dle doporučení vedoucího bakalářské práce

Vedoucí bakalářské práce:

doc. Václav Lošek, CSc.

Ústav krizového řízení

Datum zadání bakalářské práce:

15. prosince 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

11. května 2012

V Uherském Hradišti dne 22. února 2012

prof. Ing. Josef Polášek, Ph.D.
děkan

L.S.

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Cílem bakalářské práce je analýza a vyhodnocení stavu připravenosti obyvatelstva ke zvládnutí mimořádných událostí a informovanosti v oblasti ochrany obyvatelstva. Analýza byla provedena na základě údajů získaných z vyplněných dotazníků. Teoretická část se zaměřuje na historii civilní ochrany, vymezení důležitých pojmů a předmětné legislativy. Druhá část práce se věnuje obecně stavu připravenosti obyvatelstva a rozborem odpovědí na jednotlivé otázky z dotazníku. Součástí práce je i analýza hrozeb, které bezprostředně ohrožují Českou republiku a hrozby specifické pro Žďár nad Sázavou.

Klíčová slova: civilní obrana, hrozba, integrovaný záchranný systém, mimořádná událost, ochrana obyvatelstva

ABSTRACT

The aim of the bachelor's paper is a complete analysis and evaluation of the readiness of the population in coping with extreme and unlikely situations and the extent to which the population is informed in this area. The analysis was carried out based on data collected from filled out questions forms. The theoretical part of the paper focuses on the history of civil security, identifying the key terms and relevant legislation. The second part of the paper focuses on the readiness of the population and an analysis of the various answers from the questionnaires. An analysis of various threats that face the Czech Republic, specifically the county area of Žďár nad Sázavou, is also included in the paper.

Keywords: civil defense, threat, integrated rescue system, extraordinary event, protection of the population

Děkuji doc. Václavu Loškovi CSc., mému vedoucímu bakalářské práce, za podporu, cenné připomínky, odborné rady a komentáře, kterými přispěl k vypracování této bakalářské práce. Dále chci na tomto místě poděkovat panu Jaromíru Černému z odboru krizového řízení Městského úřadu ve Žďáře nad Sázavou, za poskytnutí důležitých podkladů k vypracování této práce. Můj dík patří v neposlední řadě také mé rodině za vytrvalou podporu a trpělivost.

Motto

„Láska k bližnímu, k národu a k lidstvu ukládá každému povinnost bránit sama sebe a vzdorovat zlu neustále, v každé době a v každé věci.“

Tomáš Garrique Masaryk (*1850 – †1937)

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v archivu Fakulty logistiky a krizového řízení Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval/a samostatně a použitou literaturu jsem citoval/a. V případě publikace výsledků budu uveden/a jako spoluautor/ka;
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Uherském Hradišti dne

.....
podpis studenta/ky

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 HISTORICKÉ ASPEKTY OCHRANY OBYVATELSTVA V ČR	11
1.1 VZNIK CIVILNÍ PROTILETECKÉ OCHRANY	11
1.2 OKUPACE NĚMECKEM	12
1.3 POVÁLEČNÝ VÝVOJ	12
1.4 PROBLEMATIKA OCHRANY OBYVATELSTVA PO ROCE 1989.....	13
2 POJMOVÝ APARÁT	16
3 PRÁVNÍ RÁMEC	20
3.1 ZÁKON Č. 240/2000 SB., O KRIZOVÉM ŘÍZENÍ.....	21
3.2 ZÁKON Č. 239/2000 SB., O IZS.....	21
3.3 ZÁKON Č. 241/2000 SB., O HOSPODÁŘSKÝCH OPATŘENÍCH PRO KRIZOVÉ STAVY	22
4 HROZBY A RIZIKA NEVOJENSKÉHO CHARAKTERU NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY	24
4.1 POVODEŇ	24
4.1.1 Dělení povodní	24
4.1.2 Stupně povodňové aktivity.....	25
4.1.2.1 První SPA – stav bdělosti	25
4.1.2.2 Druhý SPA – stav pohotovosti.....	25
4.1.2.3 Třetí SPA – stav ohrožení.....	25
4.1.3 Povodňové orgány.....	25
4.1.4 Povodňové plány	26
4.1.5 Ochrana před povodněmi pro obyvatelstvo.....	26
4.2 POŽÁRY	27
4.3 ÚNIK NEBEZPEČNÉ LÁTKY	29
4.3.1 Čpavek (amoniak), NH ₃	29
4.3.2 Chlor, Cl ₂	29
4.3.3 Zemní plyn	29
4.4 ATMOSFÉRICKÉ PORUCHY	30
5 SYSTÉM, VÝCHODISKA A OPATŘENÍ V OCHRANĚ OBYVATELSTVA	31
5.1 INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM.....	31
5.1.1 Složky IZS	32
5.2 KONCEPCE OCHRANY OBYVATELSTVA DO ROKU 2013 S VÝHLEDEM DO ROKU 2020.....	32
5.3 ZÁKLADNÍ OPATŘENÍ OCHRANY OBYVATELSTVA	33
5.3.1 Varování a vyzoomění obyvatelstva	33

5.3.2	Evakuace	35
5.3.3	Nouzové ukrytí	37
5.3.4	Prostředky improvizované ochrany	37
II	PRAKTICKÁ ČÁST	39
6	OBEČNĚ O ÚROVNI PŘIPRAVENOSTI OBYVATELSTVA.....	40
7	CHARAKTERISTIKA MĚSTA ŽĎÁR NAD SÁZAVOU	43
7.1	ADMINISTRATIVNÍ VÝZNAM	43
7.2	DOPRAVA A TECHNICKÁ INFRASTRUKTURA	44
7.3	KONKRÉTNÍ BEZPEČNOSTNÍ HROZBY MĚSTA ŽĎÁR NAD SÁZAVOU.....	44
7.3.1	Zvláštní povodeň	44
7.3.2	Únik nebezpečné chemické látky	46
7.3.2.1	Únik čpavku ze zimního stadionu ve Žďáře nad Sázavou, 8. června 2011	47
7.4	ŘEŠENÍ KRIZOVÝCH SITUACÍ.....	47
8	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	48
8.1	STRUKTURA OTÁZEK A POSTUP ZÍSKÁVÁNÍ INFORMACÍ OD OBYVATELSTVA	48
8.2	ZPRACOVÁNÍ A ZHODNOCENÍ ZÍSKANÝCH ÚDAJŮ	48
8.3	VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU	60
9	NÁVRHY NA ZLEPŠENÍ STAVU	61
	ZÁVĚR	63
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	64
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	67
	SEZNAM OBRÁZKŮ	68
	SEZNAM TABULEK.....	69
	SEZNAM PŘÍLOH.....	70

ÚVOD

Tak jako v posledních letech narůstá počet mimořádných událostí přírodního i antropogenního charakteru, nastává potřeba se na tyto události efektivně a zodpovědně připravit. Tento úkol zastává ze zákona stát, avšak zároveň musí být zájmem každého z nás vědět, jaké kroky podniknout, abychom byli schopni ochránit své životy, zdraví, majetek a životní prostředí a čelit tak důsledkům, které s sebou přináší mimořádné události.

Skutečnost je taková, že připravenost obyvatelstva je na nízké úrovni, tím spíše, že zájem většiny z nás vzdělávat se v oblasti ochrany obyvatelstva je minimální. V České republice se nárůst živelných pohrom týká hlavně povodní. Zkušenosti z let 1997 a 2002 nás pouze utvrzují v tom, že otázka dobré připravenosti na zvládnání těchto situací je zcela zásadní. V současných podmínkách však chybí jednotný a efektivní systém vzdělávání obyvatelstva v tomto směru.

Důvodů, proč byla tato práce vypracována, je několik. Je zcela zřejmé, že bezpečnost společnosti respektive jedince musí být ve všech situacích na prvním místě každé vyspělé společnosti. Tato skutečnost dělá toto téma vysoce aktuální a významné napříč celou společností. Dalším důvodem je fakt, že mi je toto téma blízké a jeho výstupem bude konkrétní náhled na stav připravenosti a informovanosti obyvatelstva v okolí mého bydliště.

Bakalářská práce je zpracována ve dvou částech. Teoretická část práce je zaměřená na historii ochrany obyvatelstva v České republice potažmo v Československu. Další kapitoly jsou zaměřeny na definici základních pojmů předmětné problematiky a legislativní vymezení oblastí. Za důležitou část lze považovat kapitoly, které analyzují hrozby, kterými je ohroženo obyvatelstvo České republiky, a způsoby a opatření, pomocí nichž je dosaženo odvrácení nebo minimalizace škodlivých dopadů mimořádných událostí. Praktická část se zabývá současným stavem v oblasti vzdělávání a analýzou možných hrozeb města Žďáru nad Sázavou. Za stěžejní část práce považuji výzkum znalostí laické veřejnosti v oblasti připravenosti a informovanosti obyvatelstva na základě dotazníkového šetření. V závěru práce jsou zjištěné poznatky vyhodnoceny a na jejich základě navrhnuty podklady a doporučení ke zlepšení současného stavu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HISTORICKÉ ASPEKTY OCHRANY OBYVATELSTVA V ČR

Pojem ochrana obyvatelstva je často používán pro označení určitého sdruženého (integrovaného) systému vztahů, vazeb a konkrétních opatření k ochraně obyvatelstva a jeho majetku v nejrůznějších situacích, kdy může dojít k jejich ohrožení, počínaje „každodenními“ negativními událostmi, přes nejrůznější katastrofy a nouzové situace až po ozbrojený konflikt. [6]

Období organizované ochrany obyvatelstva v našich zemích je možné rozdělit do několika časových etap, z nichž každá má svoje charakteristické znaky.

1.1 Vznik civilní protiletecké ochrany

V první polovině třicátých let minulého století bylo zřejmé, že nacistické Německo, které zahájilo výstavbu ozbrojených sil, včetně vojenského letectva, bude své cíle prosazovat všemi možnými agresivními prostředky.

V důsledku hrozby válečného konfliktu byl v roce 1935 schválen zákon č.82/1935 Sb., o ochraně a obraně proti leteckým útokům. Ve své době byl tento zákon považován za jeden z nejpracovitějších zákonů v Evropě. Jeho přijetím vznikla organizace Civilní protiletecké ochrany (dále jen „CPO“). [3]

Spolu se vznikem organizace CPO ukončili svoji činnost dobrovolné organizace – Ústředí obrany obyvatelstva a místní výbory obrany obyvatelstva, které si během svého působení získaly důvěru širokých vrstev společnosti a to bez ohledu na politickou, náboženskou a národní příslušnost.

Ústřední řízení CPO bylo v gesci ministerstva vnitra. Odvozeně od předpokládaného teritoriálního a lokálního ohrožení byla provedena kategorizace území. Obce měly zákonem danou povinnost zabezpečit ochranné masky pro vybrané kategorie obyvatelstva a pro všechny občany v kategorizovaných objektech. K hlavním úkolům nově vzniklé organizace patřilo zabezpečení obyvatelstva plynovými maskami a dostatečný počet veřejných úkrytů. [1]

Úroveň připravenosti jednotlivých složek CPO a stav plnění úkolů zejména v ochraně obyvatelstva byly přímo závislé na objemu přidělovaných finančních prostředků a nezdá se, že od politicko-mocenského boje jednotlivých politických stran.

V roce 1937 byly řídicí orgány a výkonné složky CPO téměř dobudovány a působily v těsné součinnosti s armádou. Výkonné složky zahrnovaly služby poplachové a hlásné, bezpečnostní a pořádkové, požární, asanační, samaritánské, spojovací a zpravodajské, zastírací a zvláštní technické. [1]

Zákon č. 75 ze dne 8. dubna 1938, jímž se doplňují některá ustanovení Zákona č. 82 z 11. dubna 1935, reagoval již na možné ohrožení republiky Německem.

1.2 Okupace Německem

Platnost obou výše uvedených zákonů skončila de facto 15. března 1939, de iure mnohem déle. V roce 1940 přešlo postupně veškeré řízení CPO na protektorátní policii, která mj. zabezpečovala součinnost ostatních zainteresovaných složek, především Červeného kříže a požárních jednotek. [26]

Od července roku 1941 byly všechny složky protektorátní CPO podřízeny říšským složkám a začleněny do Luftschutzu. Tímto krokem byla současně zrušena všechna nařízení a směrnice CPO a vstoupila v platnost říšská nařízení Luftschutzu. Tato situace setrvala v podstatě až do osvobození. [4]

1.3 Poválečný vývoj

Po roce 1945 dochází k úpadku zájmu chránit obyvatelstvo před vzdušným napadením, a to především v souvislosti s určitou euforií po ukončení druhé světové války.

V letech 1946 a 1947 ochrana proti leteckým útokům neposkytovala ani minimální zabezpečení obyvatelstva proti následkům nepřátelského útoku. Probíhala organizovaná likvidace protiletecké ochrany. [3]

Tato likvidace, která byla prováděna v dohledu ministerstva vnitra, spočívala především v odstraňování ochranných staveb, zařízení, zbytků původní organizační struktury a dalších opatření.

Pro vývoj civilní obrany (dále jen „CO“) v období mezi roky 1951 a 1970 byla prioritní ochrana obyvatelstva před účinky zbraní hromadného ničení (dále jen „ZHN“). Do popředí se dostává protichemická ochrana obyvatelstva. Pro účely civilní ochrany byly zřízeny tyto služby: zdravotnická, energetická, plynárenská, pořádková, požární, dopravní, silniční a mostní, komunální, krytová, vodotechnická, zemědělská, zásobovací a stavebně-technická.

Operativní řízení CO zabezpečovaly štáby CO, které byly tvořeny především vojáky z povolání. [7]

Pro toto období byla charakteristická především výstavba úkrytů v kategorizovaných prostorech a snaha o zabezpečení ochrany obyvatelstva prostředky individuální protichemické ochrany.

Nařízení o základních úkolech a povinnostech v CO na území republiky Československé, přílohová část vládního usnesení o civilní obraně ze dne 13. července 1951, vymezovalo základní prvky CO. Obrana zde byla charakterizována jako širší a aktivní činnost na tomto úseku. Její organizační struktura spadala do gesce Ministerstva vnitra, a její organizační struktura byla tvořena z velké části vojenskou částí. Tuto část tvořili územní štáby civilní obrany, vojenskými útvary CO a jejími zařízeními.

Období 60. let je charakteristické tím, že panovalo nejvyšší riziko vypuknutí třetí světové války, čemuž odpovídal rozvoj CO u nás. V jednotkách CO byl koncem 60. let soustředěn rekordní počet občanů, oficiálně se uvádí ke dvěma milionům. Trvale velmi významnou složkou zapojení občanů do systému byla příprava občanů k civilní obraně (POCO). Svoji činnost zahájila v 50. letech a od svého založení jí prošly miliony občanů. Posláním bylo připravit občany tak, aby v maximální míře dokázali poskytnout ochranu sobě i spoluobčanům. Výsledky její činnosti lze považovat spíše za rozpačité, ať už z důvodu nevhodné formy výcviku nebo nepokrytí některých skupin obyvatelstva.

Dnem 1. ledna 1976 byla CO vyjmuta z působnosti ministerstva vnitra a převedeno do působnosti ministerstva obrany. CO byla nově součástí Československé lidové armády a byla definována jako součást obrany Československé socialistické republiky. [5]

V osmdesátých letech minulého století se začalo uvažovat také o úloze CO v době míru jako prostředku při prevenci a likvidaci přírodních a antropogenních katastrof. Pro tuto oblast však chyběl základní legislativní dokument. [4]

1.4 Problematika ochrany obyvatelstva po roce 1989

V roce 1990 byla zahájena transformace CO s cílem vytvořit nový moderní systém ochrany obyvatelstva, který by odpovídal příslušným systémům v rozvinutých zemích. [8]

Orientace CO a ochrany obyvatelstva na přípravu státu k obraně (před důsledky použití ZHN) byla postupně měněna a zaměřena na rizika živelních pohrom, závažných provozních havárií, epidemií, klimatických změn a postupně i terorismu. K této nové orientaci však nebylo vytvořeno v tomto období ještě dostatečné právní prostředí. [1]

Pojem civilní ochrana byl zaveden v souvislosti s vyhlášením Zákona České národní rady ze dne 21. prosince 1992 a odpovídá užšímu výkladu civilní obrany ve smyslu mezinárodního humanitárního práva (opatření k ochraně životů a k omezení materiálních škod).

Usnesením vlády České republiky ze dne 24. listopadu 1993 č. 660, byly ke dni 31. prosince 1993 zrušeny okresní štáby CO a nově utvořené struktury již nezahrnovaly vojáky z povolání, čímž došlo ke snížení finančních nákladů. K zabezpečení úkolů civilní ochrany v regionech byly od 1. ledna 1994 vytvořeny regionální úřady civilní ochrany a Úřad civilní ochrany hlavního města Prahy. [7]

V tomto období lze registrovat první zmínky a úvahy o novém přístupu v řešení mimořádných událostí a jeho následném zakotvení v legislativě. Šlo především o prohloubení systému spolupráce mezi jednotlivými organizacemi, podílejícími se na záchranných a likvidačních pracích při vzniku MU. Tyto snahy posléze vedly k vzniku Integrovaného záchranného systému.

K zásadním změnám došlo v roce 1997 přijetím usnesení vlády České republiky (dále jen „ČR“) ze dne 12. listopadu 1997 č. 710 ke koncepci zabezpečení úkolů civilní ochrany definovaných Dodatkovým protokolem 1 k Ženevským úmluvám o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů z 12. srpna 1949. Jsou zde definovány subjekty, které přebírají odpovědnost za plnění úkolů civilní ochrany v míru, za MU nebo krizových situací a válečného stavu a výkon státní správy ve věcech civilní ochrany na republikové úrovni. [8]

Přijetím zejména zákona č. 238 ze dne 28. června 2000 o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, zákona č. 239 ze dne 30. června 2000 o Integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů a zákona č. 240 ze dne 28. června 2000 o krizovém řízení byl do právního řádu zaveden nový pojem ochrana obyvatelstva. [21][22][23]

Obsahem tohoto „balíku krizových zákonů“ jsou nezbytné právní normy, které stanoví ministerstvům a ostatním ústředním správním úřadům, orgánům krajů, obcím a vybraným

právníkům a fyzickým osobám úkoly v oblasti ochrany obyvatelstva. Hlavním koordinátorem civilní ochrany se stalo Ministerstvo vnitra. [4]

Od 1. ledna 2001 v ČR odpovídá a zabezpečuje výkon státní správy v oblasti ochrany obyvatelstva Generální ředitelství hasičského záchranného sboru České republiky.

Výchozím dokumentem pro rozvoj ochrany obyvatelstva v našich podmínkách v návaznosti na legislativu z roku 2000, je „Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020“ (dále jen „Koncepce“) [24], schválená usnesením vlády České republiky č. 165 ze dne 25. února 2008, která navazuje a aktualizuje „Koncepci ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015“.

Dokumentem, kde je definována otázka ochrany obyvatelstva na našem území je také Bezpečnostní strategie ČR 2011.

Dílčí závěr

Ochrana obyvatelstva v ČR byla a je na dobré úrovni. Některá opatření byla a jsou vzorem pro ostatní státy, např. výroba kvalitních ochranných dětských vaků a kazajek, masek a oděvů pro obyvatelstvo, přístrojů pro zjišťování radiační situace, existence plošného ukrytí území vojenskými záchrannými útvary, protipovodňová ochrana, provádění hromadné dekontaminace, systém prováděné přípravy obyvatelstva, propagace a popularizace zásad svépomoci a vzájemné pomoci v ochraně obyvatelstva apod. Zásadní význam také měl zájem a zapojování se občanů do přípravy k CO a ochraně.

2 POJMOVÝ APARÁT

V této kapitole jsou charakterizovány základní pojmy důležité pro téma bakalářské práce a pro snadnější orientaci v problematice.

Bezpečnost

Bezpečnostní strategie chápe pojem bezpečnost jako žádoucí stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru snížena rizika pro ČR, plynoucí z hrozeb vůči obyvatelstvu, svrchovanosti a územní celistvosti, majetku, životnímu prostředí, plnění mezinárodních bezpečnostních závazků a dalším definovaným zájmům. [26]

Bezpečnostní politika

Činnost, jejíž základ tvoří souhrn základních státních zájmů a cílů, ale i nástroje k jejich dosažení, které směřují k zabezpečení státní svrchovanosti, demokratických základů a územní celistvosti státu, ekonomického a sociálního rozvoje státu, ochrany zdraví a života občanů, majetku, kulturních statků, životního prostředí.

Bezpečnostní politiku tvoří zahraniční politika v oblasti bezpečnosti státu, obranná politika, politika v oblasti vnitřní bezpečnosti, hospodářská politika v oblasti bezpečnosti státu a politika veřejné informovanosti v oblasti bezpečnosti státu.

Bezpečnostní politika ČR se řídí nejen specifickými zájmy a cíly ČR, ale také solidaritou se spojenci v NATO a EU. [27]

Bezpečnostní prostředí

Prostředí, které bezprostředně ovlivňuje bezpečnost ČR, prochází celou řadou dynamických změn, a které je z důvodu integrace bezpečnostních trendů a faktorů stále méně předvídatelné. Hrozby a rizika ohrožující ČR mají stále více nadnárodní charakter, plynoucí z členství v Evropské unii, NATO apod.

Bezpečnostní strategie

Základní dokument bezpečnostní politiky ČR, zpracováváný ve spolupráci s Kanceláří prezidenta republiky a Parlamentem ČR. Jejím cílem je zajistit koordinovaný a systémový rámec prosazování bezpečnostních zájmů ČR a přispět k efektivnímu využívání jednotlivých nástrojů a odpovídající rozmístění zdrojů pro tyto účely. Bezpečnostní strategie ČR

vymezuje základní hodnoty, zájmy, přístupy, ambice a nástroje ČR při zajišťování své bezpečnosti. Jsou zde mj. charakterizovány východiska bezpečnostní politiky ČR, bezpečnostní zájmy ČR, konkrétní hrozby v bezpečnostním prostředí a strategie prosazování bezpečnostních zájmů ČR. [26]

Hrozba

Hrozbou rozumíme sílu, událost, aktivitu či osobu, která má nežádoucí vliv na bezpečnostní prostředí a může způsobit škodu.

Integrovaný záchranný systém

Integrovaný záchranný systém (dále jen „IZS“) je koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací. [21]

Krizová připravenost

Krizová připravenost je připravenost organizace k řešení vlastních krizových situací a k podílu na řešení krizových situací v okolí.

Krizová situace

Krizová situace je mimořádná událost, při níž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu nebo stav válečný (tj. „krizové stavy“). Jedná se o takové stavy, kdy hrozící nebezpečí nelze odvrátit nebo způsobené následky odstranit běžnou činností správních orgánů a složek IZS. [9]

- **Stav nebezpečí**

Stav nebezpečí se jako bezodkladné opatření může vyhlásit, jsou-li ohroženy životy, zdraví, majetek, životní prostředí, pokud nedosahuje intenzita ohrožení značného rozsahu, a není možné odvrátit ohrožení běžnou činností správních úřadů, orgánů krajů a obcí, složek IZS nebo subjektů kritické infrastruktury. Vyhlášujícím orgánem je hejtman kraje a primátor hlavního města Prahy a to pro území kraje nebo jeho části. [22]

- **Nouzový stav**

Vláda může vyhlásit nouzový stav v případě živelních pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného nebezpečí, které ve značném rozsahu

ohrožují životy, zdraví nebo majetkové hodnoty anebo vnitřní pořádek a bezpečnost a to pro celý stát nebo jeho omezené území. [23]

Zkušenosti ČR s vyhlášením nouzového stavu:

- Při povodních v roce 2002 byl nouzový stav vyhlášen pro šest krajů.
- Při zasažení orkámem v roce 2007 byl nouzový stav vyhlášen pro sedm krajů.

▪ Stav ohrožení státu

Parlament může na návrh vlády vyhlásit stav ohrožení státu, je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost státu nebo územní celistvost státu anebo jeho demokratické základy. [23]

Do konce roku 2011 nebyl v ČR vyhlášen.

▪ Válečný stav

Stav vzniklý mezi nepřátelými stranami (státy nebo jinými subjekty mezinárodního práva) vypuknutím ozbrojeného konfliktu, a to bez ohledu na to zda byla vypovězena válka. Ústava ČR jej definuje jako situaci, kdy je ČR napadena, nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení. Válečný stav vyhlašuje Parlament České republiky pro území celého státu. [28]

Krizové řízení

Zákonem č.240/2000 Sb., je tento pojem definován jako „*souhrn řídicích činností věcně příslušných orgánů, zaměřených na analýzu a vyhodnocení bezpečnostních rizik, plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností prováděných v souvislosti s řešením krizové situace*“ [22]

Může být také z věcného hlediska vnímáno jako modifikace managementu obecného s důrazem na zvládání krizové situace v systému či komplex opatření a úkolů, které plní veřejná správa a další organizace v situacích ohrožení značného rozsahu k zajištění bezpečnosti obyvatelstva. [10]

Mimořádná událost

Mimořádnou událostí (dále jen „MU“) se rozumí škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací. [21]

Ochrana obyvatelstva

Ochrana obyvatelstva (dále jen „OO“) je plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku.

Riziko

Riziko je možnost, že s určitou pravděpodobností vznikne nežádoucí událost. Riziko se vždy vztahuje k ohroženému objektu respektive chráněnému zájmu. [11]

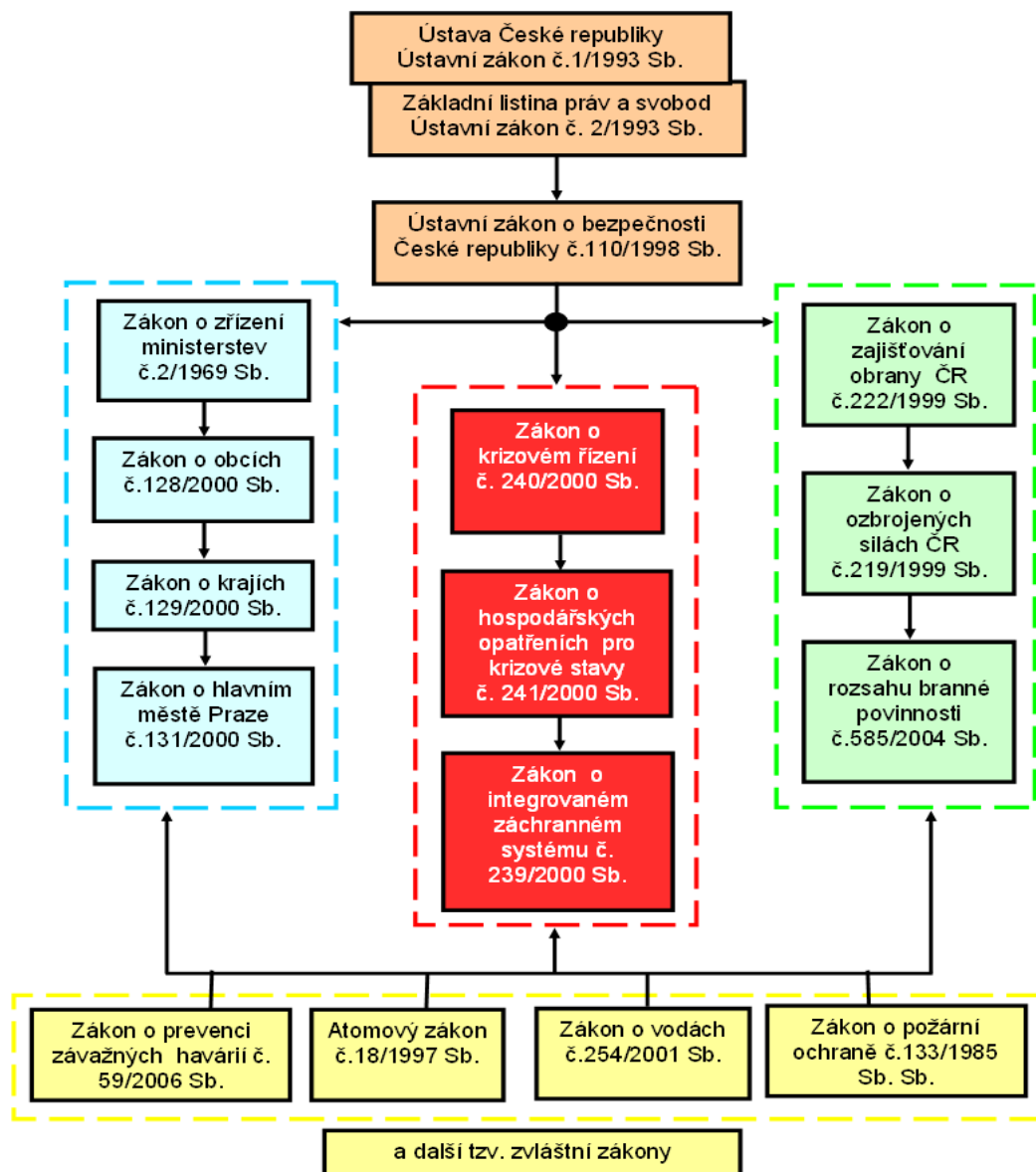
Dílčí závěr

Všechno napříč všemi lidskými činnostmi začíná u přesného jazyka, i když pouze u něj to nesmí skončit. V krizovém řízení a jeho praxi více jak kde jinde záleží na významu každého slova. Krizový management má svůj pojmový aparát, pomocí něhož popisuje, analyzuje a vyjadřuje svůj předmět zkoumání. A pouze přesné užívání pojmů a respektování jejich obsahu nám umožňuje realizovat cíle a úkoly postavené před krizové řízení.

3 PRÁVNÍ RÁMEC

V ČR je postavení a jednotlivé činnosti státní správy a územní samosprávy v problematice řešení krizových situací upraveno v Ústavě ČR, ústavních zákonech, zákonech a podzákoných (prováděcích) předpisech.

Základní legislativní předpisy vztahující se k problematice řešení mimořádných událostí je znázorněno na obrázku 1 níže.

Obrázek 1 Schéma základních legislativních předpisů [2]

Toto schéma slouží k základní orientaci v zákonech, které se vztahují ke krizovému řízení, nejsou zde uvedeny prováděcí právní předpisy na základě těchto zákonů vydané.

3.1 Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů. Zákon byl schválen na půdě Parlamentu ČR dne 28. června 2000, s účinností od 1. ledna 2001.

V krizovém zákoně je ošetřena problematika přípravy a samotného řešení krizových situací, které nesouvisí s vojenským ohrožením ČR.

Tento zákon upravuje působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků a práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na krizové situace, které nesouvisí se zajišťováním obrany ČR před vnějším napadením, a při jejich řešení. [2]

21. prosince 2010 byl tento zákon novelizován. Hlavní důvody novelizace zákona č. 240/2000 Sb. jsou mj.:

- nutnost zapracovat do právního řádu ČR požadavky směrnice Evropské unie, která se týká určování a označování evropských kritických infrastruktur v rámci Evropy, a zvyšování jejich bezpečnosti,
- stanovení kritérií prvku kritické infrastruktury na národní úrovni,
- kritická infrastruktura nebyla v právním řádu ČR žádným způsobem upravena,
- potřeba upravit nejasné vztahy a kompetence v oblasti krizového řízení na krajské a obecní úrovni.

3.2 Zákon č. 239/2000 Sb., o IZS

Zákon o IZS, a o změně některých zákonů byl schválen dne 28. června 2000, s účinností od 1. ledna 2001.

Zákon definuje IZS, stanoví složky IZS a jejich působnost, působnost a pravomoc státních orgánů územních samosprávných celků, práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na MU a při záchranných a likvidačních pracích a při OO před a po dobu vyhlášení stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu.

Zákon o IZS dále upravuje oblast přípravy a řešení MU, provádění záchranných a likvidačních prací a OO. Ochrana obyvatelstva je zde definována a jsou zde stanoveny pravomoci a kompetence ministerstev, ústředních správních úřadů, orgánů krajů, obecním úřadům obcí s rozšířenou působností a orgánům obcí při zajišťování ochrany obyvatelstva.

Zákon se nevztahuje na předcházení MU, tzn. prevenci vzniku takových událostí a na činnosti spojené s obnovou území postiženého MU. Je využíván pouze v těch případech, kdy je k provádění záchranných a likvidačních prací nutná současná spolupráce více subjektů – složek IZS. [12]

Řízení se v IZS dle povahy a kompetencí dělí na úroveň:

- taktickou, probíhá na místě zásahu složek IZS,
 - operační, probíhá mezi operačními středisky a dispečinkou,
 - strategickou, probíhá na obecních a krajských úřadech a na Ministerstvu vnitra.
- [13]

3.3 Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy

Zákon č. 241/2000 Sb. byl schválen dne 29. června 2000, s účinností od 1. ledna 2001.

Hospodářským opatřením pro krizové stavy se rozumí organizační, materiální nebo finanční opatření přijímané správním úřadem v krizových stavech pro zabezpečení výrobků, prací a služeb, bez níž nelze zajistit překonání krizových stavů formou nezbytné dodávky. [10]

Mezi **hlavní důvody** přijímání takových opatření je především uspokojení základních životních potřeb obyvatelstva na území našeho státu, dále podpora činnosti ozbrojených sil, ozbrojených bezpečnostních sborů, hasičských záchranných sborů a havarijních služeb. Dalším stěžejním úkolem je podpora veřejné správy. [14]

Tento systém vychází z předpokladu, že riziko přímého vojenského napadení České republiky je relativně nízké. Naproti tomu riziko vzniku krizové situace nevojenského charakteru je i díky geografické poloze a klimatickým podmínkám mnohem více aktuální. Hlavním znakem MU nevojenského charakteru je to, že není možné se na tuto situaci s dlouhým časovým předstihem připravit, vznikají nenadále, a proto si řešení takovýchto situací žádá mnohem pružnější reakci. [15]

Dílčí závěr

Až do roku 1999 jsme neměli zvláštní právní úpravy, které by uměly vytvořit podmínky pro řešení situací vyvolaných mimořádnou událostí, zejména velkého rozsahu. Legislativní proces, který upravuje práva a povinnosti při přípravě a řešení MU vyplynul ze zkušeností a vyhodnocení ničivých povodní v roce 1997, které postihly až jednu třetinu území ČR. Právní úprava tzv. krizové legislativy, přijaté v roce 2000, vychází z ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR. V současné době lze považovat právní vymezení oblasti za dostatečné.

4 HROZBY A RIZIKA NEVOJENSKÉHO CHARAKTERU NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

V hromadných sdělovacích prostředcích se každodenně dozvídáme o MU, se kterými se obyvatelstvo musí vypořádat. Mezi největší hrozby na území našeho státu patří přívalové a regionální deště nebo tání ledu a sněhu v jarních měsících, které s sebou přináší ve většině případů povodně. Zkušeností s řešením povodní máme již více než dost, ale ani tyto zkušenosti nejsou schopny ve velkém rozsahu minimalizovat či eliminovat dopady na lidský život a zdraví, majetek či životní prostředí. Povodně jsou nejčastější MU u nás, proto jejich vymezení věnuji velkou pozornost. Nelze však brát na lehkou váhu ani nebezpečí, které s sebou přinášejí požáry, ke kterým však hasiči vyjíždějí „pouze“ ve 20 % všech výjezdů. Velmi časté jsou také výjezdy k odvrácení škodlivých dopadů atmosférických poruch (sněhové a větrné kalamity) a při úniku nebezpečných látek.

4.1 Povodeň

Povodeň je přechodné zvýšení výrazného charakteru vodní hladiny na vodním toku nebo jiné vodní ploše. Při povodni dochází k překročení množství vody, které jsou toky schopné odvádět, což má za důsledek vylévání vody z koryta a způsobuje zaplavení blízkého okolí toku. Mezi hlavní příčiny vzniku povodní patří přívalové a regionální deště a tání sněhu a ledu. [16]

4.1.1 Dělení povodní

Povodně dělíme na dva základní typy:

1. **přírozená povodeň** – tato povodeň je způsobená vlivem přírody. Mezi hlavní příčiny vzniku přírozené povodně patří dešťové srážky, tání sněhu, apod.
2. **zvláštní povodeň** – povodeň spojená s havárií na vodním díle (protržení hráze), nebo s nouzovým řešením krizové situace na vodním díle (nouzové upouštění). Vznik zvláštní povodně je mnohem méně pravděpodobný než u přírozené povodně. Její dopady však mohou být katastrofální.

V poslední době se často setkáváme také s pojmem bleskové povodně. Ty jsou důsledkem náhlých přívalových dešťů. V krátkém časovém horizontu mohou být zaplaveny i území, které se nenachází v záplavovém území. [31]

4.1.2 Stupně povodňové aktivity

Opatření, která jsou prováděná jako ochrana před povodní, závisí na hrozícím nebezpečí a vývojem povodňové situace. Tato situace je vyjádřena třemi stupni povodňové aktivity (dále jen „SPA“).

4.1.2.1 První SPA – stav bdělosti

Během stavu bdělosti je nutné věnovat zvýšenou pozornost vodnímu toku, kde vnímáme riziko vzniku povodně nebo jinému zdroji povodňového nebezpečí. Svoji činnost zahajuje hlásná a hlídková služba. První SPA zaniká v momentě, kdy pomine nebezpečí přirozené povodně.

4.1.2.2 Druhý SPA – stav pohotovosti

Tento stav se vyhláší v situaci, kdy nebezpečí vzniku přirozené povodně přeroste v povodeň. Dochází k rozlítí vodních toků, avšak jsou zaplavovány jen příbřežní oblasti. Nedochozí k větším škodám na majetku. Během druhého SPA jsou aktivovány příslušné povodňové orgány a další účastníci protipovodňové ochrany. [17]

4.1.2.3 Třetí SPA – stav ohrožení

Stav ohrožení vyhláší příslušný povodňový orgán v případě bezprostředního ohrožení životů a majetku v záplavovém území a v případě možného vzniku škod většího rozsahu. Probíhají záchranné a zabezpečovací práce nebo evakuace.

4.1.3 Povodňové orgány

Tyto orgány během povodně činí opatření a vydávají příkazy k zabezpečení co možná nejvyšší ochrany proti povodni. Tyto opatření a příkazy jsou zapisovány do povodňové knihy, která je k dispozici osobám, vykonávajícím působnost příslušnost povodňových orgánů. Těmito orgány v průběhu povodně jsou:

- povodňové komise obcí (v Praze povodňové komise městských částí),

- povodňové komise obcí s rozšířenou působností (dále jen „ORP“),
- povodňové komise krajů,
- ústřední povodňová komise. [17]

4.1.4 Povodňové plány

Povodňové plány jsou dokumenty, v kterých je popsán způsob zajištění spolehlivých informací o vývoji povodně, možnosti odtokového režimu, organizace a příprava zabezpečovacích prací, zabezpečení hlásné a hlídkové služby a ochrany objektů, příprava a organizace záchranných prací, apod. Existují čtyři typy povodňových plánů územních celků:

- povodňové plány obcí, jsou zpracovávány orgány obce, na jejichž území může dojít k povodni,
- povodňové plány ORP,
- povodňové plány správních obvodů krajů, jsou zpracovávány příslušnými orgány krajů v přenesené působnosti v součinnosti se správcem povodí,
- povodňový plán ČR neboli Ústřední povodňový plán, je zpracováván Ministerstvem životního prostředí. [17]

4.1.5 Ochrana před povodněmi pro obyvatelstvo

Ochranou před povodněmi rozumíme soubor opatření k předcházení a zamezení ohrožení zdraví, životů a majetku občanů, společnosti a životního prostředí při povodních prováděná především systematickou prevencí. Nepravidelný výskyt povodní a jejich variabilní rozsah nepříznivě ovlivňuje vnímání rizik, která přinášejí a to v konečném důsledku komplikuje systematickou realizaci preventivních opatření. [34]

Tuto ochranu můžeme dělit na dlouhodobou a krátkodobou. Z **dlouhodobého hlediska** je důležité se zaměřit na vhodný výběr místa pro stavbu domu, kde nehrozí povodeň. V opačném případě je nutné počítat s dodatečnými náklady na protipovodňové úpravy domu a v neposlední řadě také s neochotou pojišťoven tento dům pojistit. Pokud dům již stojí, je vhodné zjistit na příslušném městském nebo obecním úřadě, do jaké výšky může být obydlí zaplaveno, a to při přirozené i zvláštní povodni a vzhledem k těmto skutečnostem provést dodatečné stavební úpravy.

Krátkodobou ochranou rozumíme přípravu těsně před opuštěním obydlí. Jsou doporučeny tyto základní opatření:

- uzavřít přívod vody, plynu a elektrické energie,
- uhasit otevřený oheň v topidlech,
- připravit si prostředky pro zabezpečovací práce (pytle s pískem, ...),
- odvést do bezpečí domácí a hospodářská zvířata,
- připravit evakuační zavazadlo pro všechny členy rodiny,
- informovat se o místě, kam se přemístíte během evakuace,
- přemístit nábytek do vyšších pater domu,
- zajistit nebezpečné látky jako jsou chemikálie, apod.,
- řídit se pokyny orgánů obce a jednotek IZS,
- při odchodu zabezpečit okna a vchod. [31]

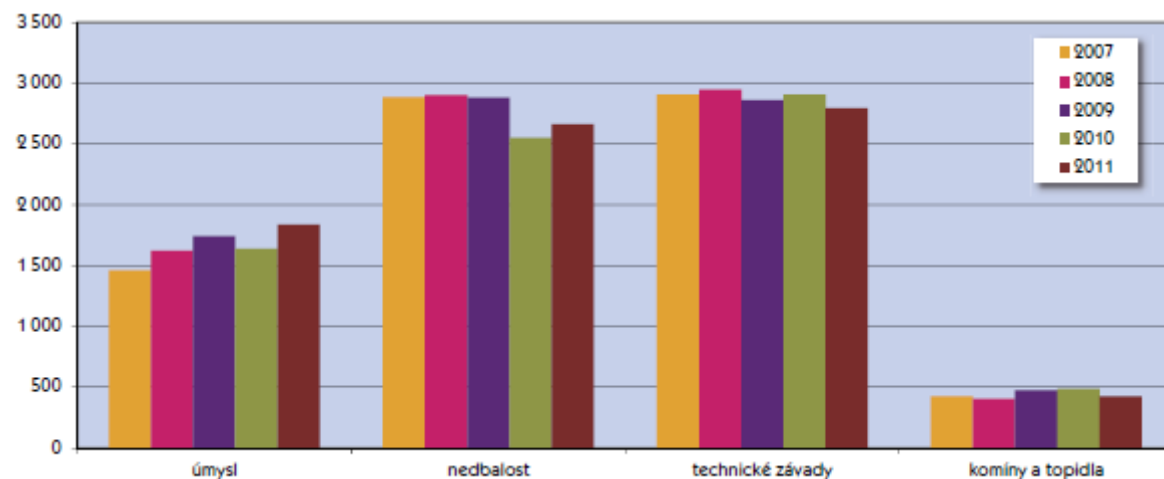
4.2 Požáry

Za požár pokládáme jakékoliv nežádoucí, neovladatelné hoření, které může vzniknout z nedbalosti, úmyslně či neúmyslně. [11]

Ve většině případů dochází k požárům z nedbalosti, neopatrnosti a úmyslu člověka. Nejčastěji dochází k požárům v domácnostech, např. z důvodu nedbalosti při vaření, nesprávné manipulace s otevřeným ohněm, apod. Časté jsou však také požáry v přírodě. Sem můžeme zařadit zasažení lesního porostu bleskem, vypalování trávy, rozdělávání otevřeného ohně na nevhodném místě či odhození nedopalku v přírodě. [18]

Dnes se ve školách, nemocnicích, firmách instalují elektronické požární signalizace (EPS) pro rychlé a hromadné varování osob v daném objektu, a v domácnostech hlásiče kouře. Požár je často druhotným účinkem jiných MU, nehod, havárií či poruch

Co se **prevence** týče, v první řadě spočívá v odpovídajícím stavu budov, dále je nutné bezpodmínečné dodržování zásad požární ochrany, ale také vědět, kde jsou umístěné hydranty, hasící prostředky, hlavní uzávěry plynu a především znát únikové cesty z místa ohroženého požárem.

Obrázek 2 Příčiny vzniku požárů [vlastní]

Komentář: Hrozby vzniku požárů nelze v žádném případě podceňovat. V roce 2011 došlo v domácnostech k 2 668 požárům se škodou 408 182 800 Kč, 66 osob bylo usmrceno a dalších 578 osob bylo zraněno. V porovnání s rokem 2010 je počet požárů vyšší o 6 %, škody se snížili o 4 %.

Tabulka 1 Statistika požárů na území ČR [vlastní]

Rok	Počet požárů	Škoda (mld. Kč)	Usmrceno osob	Zraněno osob
2006	20 262	1,933	144	919
2007	22 394	2,158	130	1 023
2008	20 946	3,277	142	1 109
2009	20 177	2,169	117	980
2010	19 937	1,956	131	1 060
2011	21 185	2,241	129	1 152

Komentář: V porovnání s rokem 2010 vzniklo o 17,8 % požárů více, škody jsou vyšší o 14 %. Usmrcených osob bylo v roce 2011 o 1,5 méně a zraněných o 8,7 více. Hasiči bezprostředně zachránili 457 osob a 6 951 bylo před hrozícím nebezpečím evakuováno. Z uvedené tabulky vyplývá, že v roce 2011 vzniklo na našem území denně v průměru 58 požárů se škodou 6 140 000 Kč.

4.3 Únik nebezpečné látky

K úniku nebezpečné látky (dále jen „NL“) do životního prostředí nejčastěji dochází chybou lidského činitele, technologickou poruchou při výrobě, při skladování nebo při přepravě. NL se chovají odlišně v závislosti na skupenství a prostředí, ve kterém došlo k úniku. Nejčastější NL, se kterými se můžeme setkat, jsou čpavek, chlor, zemní plyn a v neposlední řadě také radioaktivní látky, se kterými se nakládá v našich dvou jaderných elektrárnách (dále jen „JE“). Lidé žijící v těsném okolí jaderných zařízení jsou dostatečně obeznámeni, jak se zachovat v případě vzniku havárie. Tato problematika byla zpracována např. v kalendáři s příručkou JE Dukovany 2010-2011. Níže uvádím stručné charakteristiky těchto látek, jejich použití a zásady první pomoci.

4.3.1 Čpavek (amoniak), NH_3

Jde o bezbarvý plyn lehčí než vzduch. Na přítomnost čpavku ve vzduchu nás upozorní štiplavý zápach. Je to žíravá a dráždivá látka, která velmi silně dráždí oči, dýchací cesty, plíce a kůži. Vyšší koncentrace způsobují otoky plic, velkou dušnost i zástavu dechu.

Čpavek se především používá jako chladicí médium na starších zimních stadionech, ale i v mrazárnách a v potravinářském průmyslu.

4.3.2 Chlor, Cl_2

Látka žlutozelené barvy, která je těžší než vzduch. Je to silně dráždivá látka, projevující se ostrým, štiplavým zápachem. Dráždí především dýchací cesty, kůži a oči. Vyšší koncentrace chloru způsobují otok či zánět plic.

Chlor se běžně používá jako desinfekční prostředek při úpravě vody, ale i na koupalištích, aquaparcích, v úpravkách vody atd.

4.3.3 Zemní plyn

Je to přírodní plyn, v současnosti strategicky významné fosilní palivo, jehož hlavní složkou je z 90 % methan. Těží se z podzemí, kde se nachází samostatně nebo společně s ropou nebo černým uhlím. Plyn působí lehce narkoticky, s příznaky typu bolest hlavy, ospalost, závratě, ale i upadnutí do bezvědomí. [30]

PRVNÍ POMOC PŘI ZASAŽENÍ TĚMITO LÁTKAMI:

V první řadě je nutné postiženého dostat na čerstvý vzduch a zasažené oči pečlivě vymýt proudem vody. Je také nutné uvolnit těsný a potřísněný oděv a postižená místa na těle opláchnout vodou, případně pokrýt obvazy. Zasaženého udržovat v klidu a teple a přemisťovat ho ve stabilizované poloze. Je důležité brát na vědomí, že při první pomoci záchránce musí používat ochranné pomůcky, a bezodkladně přivolat lékařskou pomoc.

4.4 Atmosférické poruchy

Jde o prvky počasí, které mohou ohrozit lidský život, zdraví či majetek. V ČR je každoročně zaznamenáváno několik případů vichřice, sněhových kalamit, lavin, krupobití ale i pustošících bouří spojených se silným větrem a prudkým lijákem. Nebezpečí těchto extrémních klimatických jevů nespočívá pouze ve výše uvedeném ale také v hrozícím dlouhodobějším výpadku elektrické energie, narušení dodávek pitné vody, zemního plynu, přerušení dopravních komunikací apod.

Zkušenosti ČR s vichřicí jsou poměrně čerstvé. V roce 2007 se Českou republikou prohnala vichřice „Kyrill“, jejíž rychlost na vrcholu Sněžky dosahovala 216 km/h. V ČR si vyžádala čtyři oběti a obrovské materiální škody. O rok později registrujeme vichřici Emma, kde vítr dosahoval rychlosti mezi 120 – 140 km/h.

Dílčí závěr

Dle předpokladů ale i vlastních zkušeností se dá očekávat, že četnost živelných pohrom, ale i závažných průmyslových havárií se bude zvyšovat. V podmínkách ČR se to týká především povodní, které již několikrát v minulosti ukázaly svůj ničící potenciál. Nelze podceňovat fakt, že existuje celá řada dalších hrozeb, které zde nebyly vymezeny, ale jejich vznik na našem území se nedá vyloučit. Vedle zmíněných to mohou být dopravní nehody, teroristický útok atd.

5 SYSTÉM, VÝCHODISKA A OPATŘENÍ V OCHRANĚ OBYVATELSTVA

Vznikne-li mimořádná událost respektive krizová situace, podílejí se na jejím řešení významnou měrou v první řadě složky IZS. Následující kapitola je zaměřena na prostředky a opatření, které se podílejí na odvracení škodlivých účinků MU.

5.1 Integrovaný záchranný systém

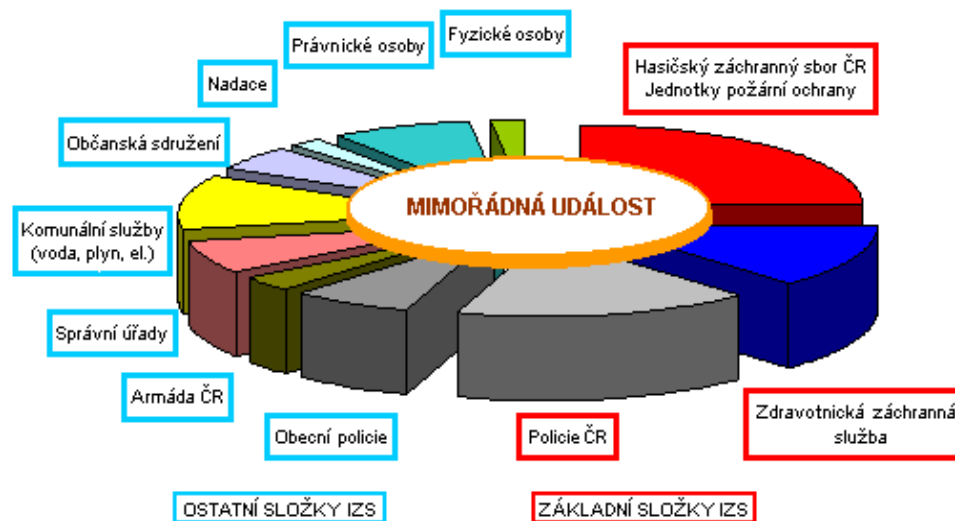
Základní definici jsem uvedl v kapitole číslo 2. IZS považujeme za významnou a nepostradatelnou složku systému ochrany obyvatelstva při řešení každodenních mimořádných událostí a jeho existence se významně posiluje po vyhlášení krizových stavů. IZS můžeme chápat jako vykonavatele opatření při OO. IZS není institucí, je jednotlivými institucemi zajišťován a pracuje na systému koordinace a spolupráce s principem otevřenosti systému.

Integrovaný záchranný systém vznikl jako nutná potřeba každodenní spolupráce hasičů, zdravotníků, policie a ostatních složek IZS při řešení mimořádných událostí. Velké MU, tak jak přicházely, byly vždy doprovázeny zájmem o spolupráci jednotlivých složek IZS, ať už z důvodu dosažení rychlé záchrany obyvatelstva nebo likvidace MU, avšak odlišná pracovní náplň a pravomoci jednotlivých složek tohoto systému neumožňovali efektivní koordinaci postupů. Této efektivní koordinace bylo dosaženo zřízením dispečinků nebo operačních středisek, odkud je společný zásah koordinován. Při zasažení rozsáhlou MU je nutno koordinovat i z úrovně územních správních úřadů. [12]

Jako určitou instituci v rámci IZS lze od roku 2004 chápat operační a informační střediska, což jsou dispečerským způsobem organizovaná a špičkovou technologií vybavená zařízení pro příjem a distribuci tísňových volání na jednotné evropské číslo tísňového volání 112.

Opatření ochrany obyvatelstva jsou realizována jednotlivými složkami IZS.

5.1.1 Složky IZS

Obrázek 3 Složky IZS a jejich zapojení do řešení MU [31]

Základními složkami jsou Hasičský záchranný sbor České republiky (dále jen „HZS ČR“), jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, Zdravotnická záchranná služba a Policie České republiky.

Mezi ostatní složky IZS patří zejména vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory, ostatní záchranné sbory, orgány veřejného zdraví, havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, zařízení civilní ochrany, neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím. V době, kdy je vyhlášen krizový stav se ostatními složkami integrovaného záchranného systému stávají také odborná zdravotnická zařízení na úrovni fakulturních nemocnic pro poskytování specializované péče obyvatelstvu.

5.2 Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020

Je výchozím a směrodatným dokumentem v oblasti komplexního pojetí OO v našich podmínkách, který byl schválen usnesením vlády ČR č. 165 ze dne 25. února 2008.

Ochrana obyvatelstva je v tomto dokumentu charakterizována jako soubor činností a postupů, věcně příslušných orgánů, dalších subjektů i jednotlivých občanů, směřujících k minimalizaci dopadů mimořádných událostí na životy a zdraví obyvatelstva, majetek a životní prostředí. Zdůrazňuje zákonem stanovenou odpovědnost a úkoly ministerstev a

jiných ústředních správních úřadů, orgánů územních samosprávných celků včetně obcí, právnických osob a podnikajících fyzických osob. Tyto činnosti a postupy jsou pojímány komplexně jako součást havarijního, krizového a obranného plánování. [4]

Zásadním tématem Koncepce je bezpečnost společnosti ve vztahu k MU a krizovým situacím. Je zde také nastíněn problém nedostatečné úrovně připravenosti obyvatelstva k ochraně a sebeochraně při MU a nutnost tento problém řešit a to jak u dospělých, tak i u dětí a mládeže. Vychází přitom z předpokladu, že občané mají právo na pomoc státu, ale musí si také uvědomit, že i oni mají povinnosti a spoluodpovědnost za svoji ochranu. Úkolem veřejné správy a podnikové sféry je motivovat občany k aktivní účasti na zajišťování bezpečnosti.

5.3 Základní opatření ochrany obyvatelstva

Mezi základní úkoly OO patří varování a vyrozumění, evakuace, nouzové ukrytí a přežití, individuální ochrana, zjišťování a označování nebezpečných oblastí, dekontaminace.

5.3.1 Varování a vyrozumění obyvatelstva

Varování je komplexní souhrn organizačních, technických a provozních opatření zabezpečujících včasné předání varovné informace o reálné hrozící nebo již vzniklé MU obyvatelstvu. [5]

V ČR je zaveden systém varování obyvatelstva, který pokrývá téměř 100 % všech trvale osídlených oblastí naší země. Celý systém slouží k včasnému varování obyvatelstva při ohrožení takového charakteru, kdy je nezbytné okamžité ukrytí nebo evakuace. [31]

Varování obyvatelstva zabezpečuje HZS ČR. Signály jsou vyhlašovány sítí koncových prvků (sirény, rozhlas), které jsou začleněny do Jednotného systému varování a vyrozumění. Na území ČR je do tohoto systému začleněno přibližně 5800 sirén a rozhlasů.

Obrázek 4 *Koncové prvky varování* [vlastní]

Varování musí splňovat následující znaky:

- **Včasné**
- **Dostatečně plošné**
- **Naléhavé**

Na území ČR je od 1. listopadu 2001 zaveden jediný platný varovný signál, a to signál „*Všeobecná výstraha*“ pro varování obyvatelstva při hrozbě nebo vzniku MU. Signál má podobu kolísavého tónu sirény po dobu 140 vteřin a může být vyslán 3x po sobě v přibližně tříminutových intervalech. [1]

Po zaznění varovného signálu „*Všeobecná výstraha*“ následuje mluvená tísňová informace, která informuje obyvatelstvo o hrozícím nebezpečí již vzniklé nebo potencionálně hrozící MU.

Obrázek 5 *Grafické znázornění varovného signálu* [32]

Po zaznění „*Všeobecné výstrahy*“ je nutné vykonat tři základní kroky:

1. **Ihned se ukrýt**
2. **Zavřít a případně utěsnit okna a dveře, vypnout klimatizaci**

3. Zapnout televizi nebo rádio

Mezi další signály, které se v ČR využívají pro aktivaci koncových prvků varování (sirény, rozhlasy) patří:

- signál „*Požární poplach*“ – určený pro svolávání jednotek sboru dobrovolných hasičů,
- signál „*Zkušební tón*“ – určený pro zkoušku Jednotného systému varování a vyrozumění, provádí se první středu v měsíci ve 12 hodin.

Vyrozumění je souhrn organizačních, technických a provozních opatření zabezpečujících včasné předávání informací o hrozící nebo nastalé mimořádné události a to složkám IZS, orgánům státní správy a samosprávy, právnických a podnikajícím fyzickým osobám, které jsou zařazeny do plánu vyrozumění. [17]

5.3.2 Evakuace

Je souhrnem opatření, zabezpečujících přemístění (odsun) osob, hospodářského zvířectva a věcných prostředků v daném pořadí priority z ohroženého nebo postiženého prostoru na jiné bezpečné území.

Jde o velmi účinný způsob OO, zejména provede-li se včas před vznikem mimořádné události v daném prostoru. Evakuace je naproti tomu časově náročná a klade vysoké nároky na lidské vlastnosti jedinců, kteří evakuaci provádějí.

DĚLENÍ EVAKUACE

1. Evakuaci lze z hlediska velikosti evakuovaného území popř. počtu budov rozdělit na:
 - objektovou (většinou malý počet budov),
 - plošnou (územní prostor o větší rozloze).
2. Z hlediska výběru osob, kterých se evakuace týká potom na :
 - všeobecnou (živelné pohromy či průmyslové havárie, když jsou ohroženy všechny skupiny obyvatelstva),
 - selektivní (ženy, děti, pacienti, osoby zdravotně či tělesně postižené apod.).
3. Nejčastější rozdělení evakuace je podle její délky a vypadá následovně:

- vyvedení (osoby jsou vyvedeny z místa ohrožení, po dokončení zásahu jim je umožněn návrat),
- krátkodobá (pobyť osob mimo domov do cca 24 hodin),
- dlouhodobá (pobyť osob mimo domov na více než 24 hodin, nutnost zajistit nouzové ubytování, stravování apod.) [17]

Plán evakuace obyvatelstva lze chápat jako soubor vybraných informací a připravených postupů jednání, které slouží k provedení evakuace obyvatelstva. [5]

Před samotnou evakuací je vhodné připravit si osobní příruční zavazadlo, tzv. **evakuační zavazadlo**, které by mělo obsahovat:

- *Doklady a cennosti* – osobní a jiné důležité dokumenty, peníze, platební karty, pojistné smlouvy, atd.
- *Léky a hygiena* – běžné hygienické pomůcky, užívané léky, atd.
- *Potraviny, nápoje, nádobí* – trvanlivé potraviny, pitná voda, příbor, atd.
- *Oblečení a vybavení na spaní* – obuv a oděv, spací pytel, karimatka, pláštěnka, přikrývka, polštářek, atd.
- *Přístrojem nástroje, zábava* – mobilní telefon, nabíječka, rádio, baterka, nůž, psací potřeby, zápalky, knihy, hry atd.

Obrázek 6 Obsah evakuačního zavazadla [20]

5.3.3 Nouzové ukrytí

Společně s evakuací patří k základním opatřením kolektivní ochrany obyvatelstva. K nouzovému ukrytí se využívají stále a improvizované úkryty. Jsou to prostory, které jsou k těmto účelům stavebně, technicky a dalšími doplňkovými úpravami uzpůsobované.

- **Stálé úkryty** – v ČR se nachází přes 5000 úkrytů. Tyto stavby jsou koncipovány především pro ukrytí obyvatelstva za válečného stavu. Mohou to být budovy využívané k více účelům tj. v míru jako kina, prodejny, kavárny apod. a případě vzniků MU jako úkryty. Nevýhodou těchto úkrytů je jejich nerovnoměrné rozmístění a jejich nízká kapacita, i proto se preferuje využívat ochranných vlastností staveb, tzv. improvizovaných úkrytů. [19]
- **Improvizované úkryty** – jejich úkolem je chránit obyvatelstvo před působením světelného a tepelného záření a proti zbraním hromadného ničení. Vhodnými prostory mohou být vhodně upravené suterénní prostory. Výběr vhodných prostor a způsoby zefektivnění ochranných vlastností těchto prostorů je popsán v metodické pomůcce „*Sebeochrana obyvatelstva*“, volně dostupná na webových stránkách Ministerstva vnitra České republiky.

Úkryty by se měly nacházet v blízkosti obytných zón, aby byly včas dosažitelné v případě ohrožení. Před důsledky působení nebezpečných látek po, či během havárie s následkem úniku nebezpečných látek je doporučováno ukryt se ve vyšších patrech budov nejlépe na odvrácené straně od havárie. Plány ukrytí obyvatelstva jsou součástí havarijních plánů krajů a vnějších havarijních plánů. Tyto plány jsou zpracovávány hasičskými záchrannými sbory krajů.

5.3.4 Prostředky improvizované ochrany

Jedná se o prostředky, které při včasné a správné použití ochrání organismus před zasažením nebezpečnými látkami.

- k ochraně dýchacích cest použijeme navlhčený kapesník, ručník, utěrku apod., který přiložíme na nos a ústa,
- hlavu ochráníme čepicí, kloboukem, šálou nebo kuklou tak, aby vlasy byly zcela zakryty a pokrývka hlavy chránila i čelo, uši a krk,

- oči chráníme plaveckými či lyžařskými brýlemi,
- tělo chráníme kombinézou, kalhotami nebo pláštěnkou,
- k ochraně nohou použijeme vysoké boty nebo holínky, na ruce navlékneme gumové nebo kožené rukavice.

Po návratu ze zamořeného prostředí do domu je nutné svléct svrchní oděv, odložit ho do igelitového pytle a zavázat ho a sebe důkladně osprchovat a usušit.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 OBECNĚ O ÚROVNI PŘIPRAVENOSTI OBYVATELSTVA

Má-li tato práce objektivně informovat o úrovni připravenosti obyvatelstva na zvládnutí mimořádných událostí, o hloubce znalostí v oblasti ochrany obyvatelstva a o sebeochraně při vzniku MU je třeba zohlednit historické aspekty výuky a vzdělávání obyvatelstva v tomto směru.

Zásadním krokem bylo v roce 1991 zrušení zákona č. 73/1973 Sb. o branné výchově, a tím pádem ukončena výuka branné výchovy na základních a středních školách. Zároveň bylo zrušeno i studium tohoto oboru na pedagogických fakultách vysokých škol. Výuka ani studium nebyly ničím nahrazeny. Tato oblast byla poté státní správou značně podceňovaná a přehlížena a to především v oblasti připravenosti obyvatelstva na MU. Význam mělo také to, že občané na počátku 90. let zcela ztratili zájem o bezpečnostní otázky v důsledku rozpadu Varšavského bloku a jistého uklidnění ve vojensko-politické oblasti. Až mimořádně rozsáhlé povodně s katastrofickými následky v roce 1997 přehodnotili postoj politické reprezentace, s jakým se k této problematice stavěla, a zrychlily se jednání o legislativním ukotvení celé problematiky. Na základě Pokynu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy byla od roku 1999 tematika ochrany člověka za mimořádných situací začleněna do vzdělávacích programů. V důsledku ničivých dopadů povodní v srpnu 2002 byl tento pokyn aktualizován a byly doplněny učební texty. Do školních osnov byla ochrana člověka za mimořádných událostí zavedena v rozsahu šesti vyučovacích hodin v každém ročníku. Z důvodu absence připravených učitelů se do realizace pokynu zapojil Hasičský záchranný sbor ČR, který do roku 2011 proškolil 16 200 učitelů. Ti ale nejsou schopni v současnosti předmětnou problematiku správně uchopit, postrádají základní znalosti, dostatečnou přípravu a povědomí, kde čerpat potřebné informace. „Analýza stávající situace v oblasti ochrany člověka za MU, péče o zdraví a dopravní výchovy“ poukázala na řadu nedostatků:

- Výsledek vzdělávacích procesů nepřináší očekávaný efekt,
- Nesystémovost ve výuce tematiky,
- Práce dotčených institucí je nejednotná,
- Prevence a příprava je stále podceňovaná.

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020 zmiňuje v této souvislosti, že: „*Informování obyvatelstva bude organizováno s cílem zvýšení připravenosti*

obyvatelstva všech věkových skupin pro obranu, ochranu a zvládnání krizových situací. Základním prvkem systému ochrany obyvatelstva musí být informovaný a sebevzdělaný občan, který bude umět reagovat na přijímaná opatření, chránit sebe a poskytovat pomoc ostatním osobám.“ [25]

Jedním z kroků, který by měl vést ke zlepšení současné situace je začlenění předmětné problematiky do vzdělávacích programů vysokých škol, které se věnují přípravě budoucích učitelů. K jeho tvorbě meziresortní pracovní skupina složená z odborníků z dotčených ministerstev, pověřená Ministerstvem vnitra, navázala spolupráci s vybranými pedagogickými fakultami a dalšími vysokými školami připravující budoucí učitele za účelem vytvoření studijních základů pro více cílových skupin:

- **Studijní základ I**

Studijní základ I je určen všem studentům fakult připravující učitele, bez ohledu na jednotlivé programové zaměření. Tento program si klade za cíl připravit absolventy účinně reagovat na vzniklé běžné mimořádné události související s výkonem jejich povolání. Absolvent získá základní znalosti a dovednosti v oblasti běžných rizikových situacích.

- **Studijní základ II**

Studijní základ II je určen studentům pedagogických fakult, kteří studují obor výchova ke zdraví. Cílem je vyškolit odborníka, který bude mít dokonalou orientaci v dané problematice s možností výchovného působení na žáky, studenty, dospívající a dospělé. Zároveň bude ovládat základy péče o zdraví a získá informace o možných hrozbách v demokratické společnosti.

- **Studijní základ III**

Studijní základ III je určen studentům oboru Ochrany obyvatelstva v kombinaci s jiným studijním předmětem. Cílem programu je připravit odborníka, který bude zvládat dokonalou orientaci v problematice ochrany obyvatelstva, s možností výchovného působení na žáky, studenty, dospívající a dospělé.

Dílčí závěr

Mimořádné události a zejména povodně v letech 1997 a 2002 ukázaly, že schopnost obyvatelstva čelit skutečnému ohrožení je nízká. HZS ČR se snaží preventivně-výchovnou čin-

nost jako pojem zavést i do „krizové legislativy“. (v současnosti je součástí pouze zákona o požární ochraně). V první řadě je nutné působit na děti a školní mládež. Samozřejmostí je hlubší spolupráce s HZS ČR. Tím se myslí organizování různých besed s představiteli jednotlivých složek IZS, popularizace IZS jako celku, zúčastňování se různých soutěží přímo na stanicích, atd. Dospělé obyvatelstvo není možné žádným plošným způsobem proškolit. V dnešní době informační přesycenosti se lze často setkat s malou iniciativou a neochotou dnešní dospělé populace přijímat jakékoliv nové informace typu „co dělat, když“. Je bezpodmínečně nutné se více orientovat na hromadné sdělovací prostředky a využívat výhod a popularity sociálních sítí. Zájem politiků a veřejnosti je však pouze nárazový a projevuje se zpravidla v souvislosti s dramatickou událostí velkého rozsahu (povodně 2002, teroristické útoky z 11. září 2001). Je bezpodmínečně nutné se na preventivně-výchovnou činnost zaměřit, protože překonávání MU je přímo úměrné tomu, jak je připravené obyvatelstvo.

7 CHARAKTERISTIKA MĚSTA ŽDÁR NAD SÁZAVOU

Město Žďár nad Sázavou se nachází v Kraji Vysočina na pomezí Čech a Moravy. Město leží v centrální části Českomoravské vrchoviny, v severním výběžku Bítýšské vrchoviny a jižní části Žďárských vrchů. Reliéf území je tvořen erozními rýhami v podobě rozevřených údolí horních částí toků s táhlými hřbety a dlouhými mírnými svahy. Průměrná nadmořská výška je 600 – 700 metrů nad mořem. V okolí Žďáru nad Sázavou se vyskytuje poměrně velké množství malých vodních toků. Většina toků zde pramení, proto se vyznačují nízkou vydatností a tím i nízkým rizikem vzniku povodní. Oblastí prochází hlavní evropské rozvodí, které dělí území na dvě úmoří.

Průměrná roční teplota vzduchu se pohybuje od 6 do 7 °C. Průměrné roční úhrny srážek se pohybují v rozmezí 600 – 650 mm. Oblast Žďárských vrchů je nejdeštivější oblastí v Kraji Vysočina. Sněhová pokrývka dosahuje v průměru nejvyšších hodnot v únoru a březnu, a to 20 – 30 cm.

Ve Žďáře nad Sázavou žilo k březnu 2011 22 275 obyvatel, což z něj dělá 56. největší město České republiky.

Obrázek 7 Znak města [33]

7.1 Administrativní význam

Žďár nad Sázavou byl do roku 2003 okresním městem. Po reformě veřejné správy se město stalo obcí s rozšířenou působností (dále jen „ORP“). Správní území zahrnuje 48 obcí. Měs-

to Žďár nad Sázavou se na celkovém počtu obyvatel správního obvodu ORP podílí z cca 55%. Na celkovém počtu obyvatel Kraje Vysočina se správní obvod ORP Žďár nad Sázavou podílí 8 % a na celkové výměře 7 %. [33]

7.2 Doprava a technická infrastruktura

Komunikační silniční síť na území města Žďár nad Sázavou je tvořena dvěma komunikacemi I. třídy tvořící kostru města, jednou komunikací II. třídy, několika komunikacemi III. třídy a řadou místních komunikací. Město Žďár nad Sázavou je důležitým silničním i železničním uzlem.

Rozvodnou elektrickou síť lze hodnotit za dostačující, avšak není dimenzována na zvyšující se spotřebu elektrické energie. Zásobování města elektrickou energií je realizováno z regionální distribuční soustavy ve správě společnosti E. ON Distribuce, a.s.

Zásobování města Žďár nad Sázavou zemním plynem zajišťuje z distribuční soustavy ve vlastnictví a správě společnost Jihomoravská plynárenská, a.s. Brno. Město bylo plynofikováno již v roce 1976 a je zásobeno z vysokotlakého plynovodu. Ve městě se nacházejí tři vysokotlakové regulační stanice plynu.

Hlavním dodavatelem tepla je teplárna Žďas a.s. a kotelna Libušín. Ta slouží jako špičkový zdroj v případě potřeby. Provoz systému zajišťuje SATT a.s. včetně 12 předávacích stanic a 22 objektových stanic.

7.3 Konkrétní bezpečnostní hrozby města Žďár nad Sázavou

Mezi nejzávažnější hrozby patří zvláštní povodeň v důsledku protržení hrází vodních děl nad městem a únik nebezpečné chemické látky (čpavku) ze zimního stadionu.

7.3.1 Zvláštní povodeň

Hrozbou pro město jsou bezesporu vodní díla (dále jen „VD“) nacházející se severně od Žďáru nad Sázavou. Zejména pak zvláštní povodeň v podobě protržení jejich hrází. V tom případě by záplavová vlna zasáhla velkou část města. V současnosti městský úřad ve spolupráci s Hasičským záchranným sborem ČR a dalšími zainteresovanými stranami zpracovává plán ochrany proti zvláštní povodni. Jedná se VD Pilská nádrž, VD Strž a VD Staviš-

tě. Pro představu a dílčí upřesnění níže uvádím mapu lokace vodních děl v okolí města a tabulku s údaji o VD.

Obrázek 8 Lokace vodních děl [vlastní]

Tabulka 2 Hydrologické a technické údaje vodních děl [vlastní]

Vodní dílo	Pilská nádrž	Strž	Staviště
Plocha povodí (km ²)	34,7	24	17,5
Průměrný průtok (m ³ /s)	0,389	0,31	0,19
Celkový objem (mil. m ³)	1,904	0,498	0,555
Zatopená plocha (ha)	57,58	24,15	15,29
Výška hráze nad dnem (m)	8,6	5,5	10,8
Délka hráze (m)	296	240	155

Obrázek 9 Znárodnění zátopové vlny [vlastní]

7.3.2 Únik nebezpečné chemické látky

Zimní stadion ve Žďáře nad Sázavou, tak jako 97 % všech zimních stadionů v ČR využívá jako chladicí médium čpavek, který se nachází buď přímo na stadionu, nebo v areálu strojovny, která je zpravidla v blízkosti ledové plochy zimního stadionu.

Časté jsou zjištěné nedostatky v oblasti bezpečnosti práce, jako např. nedostatečná kontrola signalizace úniku čpavku, zaměstnanci neznají rizika nebezpečných látek.

Obrázek 10 Zimní stadion [vlastní]

7.3.2.1 Únik čpavku ze zimního stadionu ve Žďáře nad Sázavou, 8. června 2011

Dne 8. června 2011 v 18:18 hod přijalo Krajské operační a informační středisko HZS Kraje Vysočina hlášení o úniku čpavku ze zimního stadionu na ulici Libušínská ve Žďáře nad Sázavou. Na místo události vyjela jednotka profesionálních hasičů ze stanice Žďár nad Sázavou, kterou posílila jednotka sboru dobrovolných hasičů ze Žďáru nad Sázavou 2 – Zámku. Provedeným průzkumem místa zásahu hasiči zjistili, že čpavek uniká z prasklého potrubí za zimním stadionem. Na místě byla okamžitě vytyčena nebezpečná zóna. Evakuace obyvatelstva nebyla nutná. Hasiči unikající čpavek zkrápěli. Velmi rychle se také jednotkám podařilo zamezit dalšímu úniku čpavku. Odtékající voda se slabou koncentrací čpavku se dostala do řeky, k přímému ohrožení životního prostředí a k úhynu ryb nedošlo. Velkým přínosem pro celkové zvládnutí události byl silný déšť a vítr. Ve 20:06 hod bylo provedeno závěrečné měření s negativním výsledkem a jednotky se vrátili zpět na stanice. Zásah se obešel bez zranění osob a celkově byl hodnocen kladně.

7.4 Řešení krizových situací

V roce 2004 bylo dokončeno zpracování krizového plánu kraje Vysočina, jehož nedílnou součástí jsou havarijní a povodňové plány. Žďár nad Sázavou má povodňový plán od roku 2003, ten je jako další materiály průběžně aktualizován. Poradním orgánem starosty je Bezpečnostní ORP Žďár nad Sázavou ve složení starosta, zástupce starosty, tajemník městského úřadu, tajemník bezpečnostní rady, ředitel oddělení Policie ČR, zástupce HZS ČR a zástupce městské policie města. Ta se schází dvakrát do roka. Na území obce nebyl za volební období vyhlášen starostou žádný ze stupňů povodňové aktivity, ani žádný z krizových stavů vyhlášených hejtmanem nebo vládou.

8 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Pro získání informací od obyvatelstva byl sestaven dotazník, který se skládal ze 14 otázek, z čehož 12 otázek se vztahovalo k předmětné problematice. 2 otázky byly informativního charakteru. Cílem dotazníku byl sběr dat, ze kterých by bylo možno analyzovat stav povědomí obyvatelstva o sebeochraně při vzniku MU a úroveň informovanosti v oblasti ochrany obyvatelstva.

Výhodou této techniky sběru dat je snadná dostupnost a možnost získání velkého objemu dat a údajů. Naproti tomu je nutné brát v úvahu i negativní stránky jako je např. bezmyšlenkovité vyplňování dotazníku nebo ryze subjektivní forma výpovědí.

8.1 Struktura otázek a postup získávání informací od obyvatelstva

Otázky se zaměřují na základní znalosti dané tematiky. Jako opora pro sestavování dotazníku byla použita příručka pro učitele základních a středních škol (Ochrana člověka za mimořádných událostí), čili otázky představují adekvátní rozsah a hloubku znalostí u žáků základních a středních škol.

Oslovena byla laická veřejnost na území ORP Žďár nad Sázavou, a to z důvodu zjištění stavu připravenosti této skupiny respondentů. Dotazník měl tištěnou i elektronickou podobu a jeho distribuce byla prováděna osobním kontaktem a emailovou poštou.

Rozdáno respektive rozesláno bylo 200 dotazníků, z toho řádně vyplněno a zpracováno bylo 162 dotazníků. Toto číslo lze tedy považovat za vzorek, se kterým je možné dále pracovat. Sběr dotazníků probíhal v rozmezí tří měsíců od začátku ledna do konce března 2012. Dotazník byl zcela anonymní a nehonorovaný, s účelem dotazníku byli všichni respondenti obeznámeni.

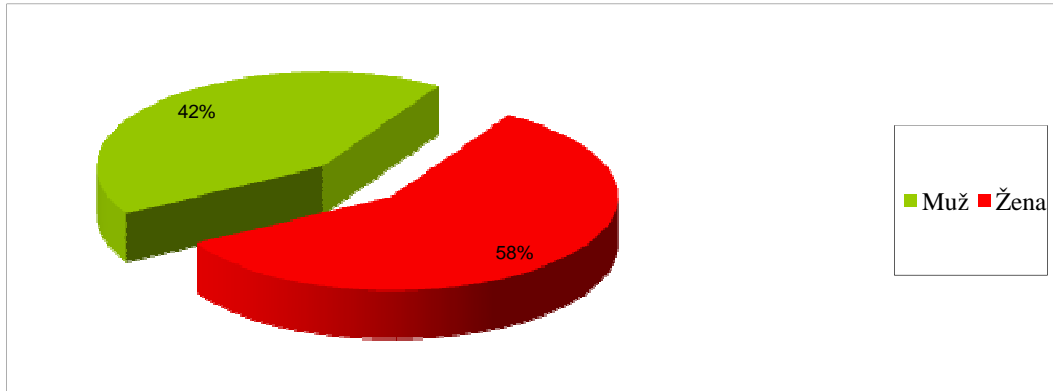
8.2 Zpracování a zhodnocení získaných údajů

Získané odpovědi jsou z důvodu přehlednosti zpracovány ve formě grafů. Grafy byly vytvořeny v programu Microsoft Excel a vloženy do bakalářské práce.

V další části práce jsou jednotlivé otázky z dotazníku vymezeny, uvedeny správné odpovědi, graficky znázorněny a k výsledkům uveden krátký komentář.

Otázka č. 1: Pohlaví

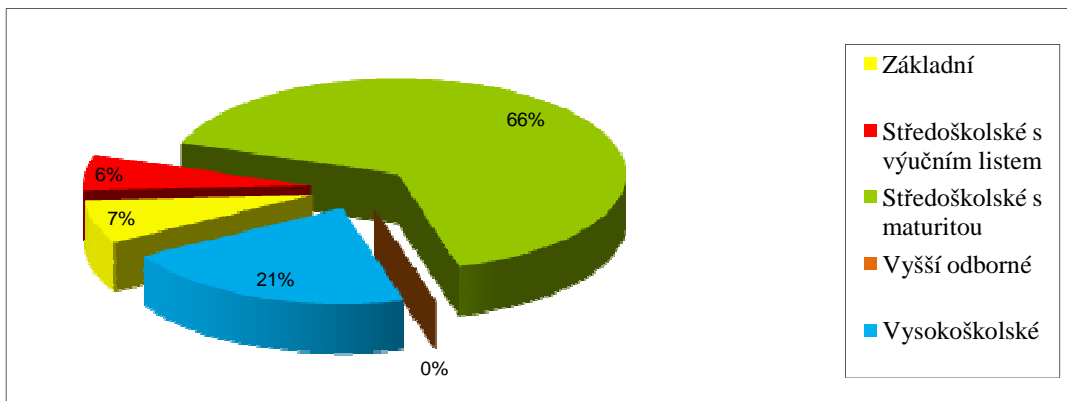
- a) Muž
- b) Žena

Obrázek 11 Grafické znázornění otázky číslo 1 [vlastní]

Otázka č. 2: Dosažené vzdělání

- a) Základní
- b) Středoškolské s výučním listem
- c) Středoškolské s maturitou
- d) Vyšší odborné
- e) Vysokoškolské

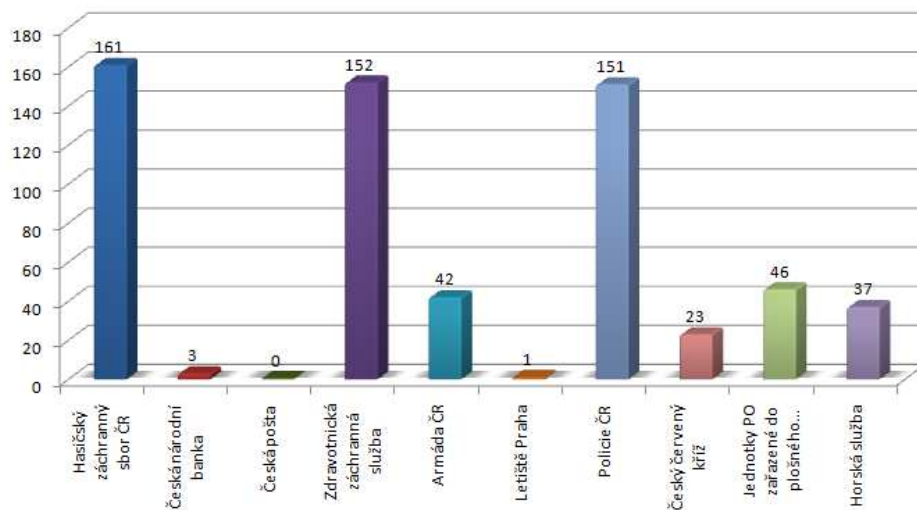
Obrázek 12 Grafické znázornění otázky číslo 2 [vlastní]

Komentář: První dvě otázky dotazníku jsou informativního charakteru. Vyplnění dotazníku se zúčastnilo 94 žen a 68 mužů. Nelze předpokládat, že pohlaví respondentů má jakýkoliv vliv na úroveň připravenosti. To by za jistých okolností nemuselo platit o otázce č. 2, tímto se však tento výzkum nezabývá.

Otázka č. 3 Označte základní složky Integrovaného záchranného systému:

- a) Hasičský záchranný sbor ČR
- b) Česká národní banka
- c) Česká pošta
- d) Zdravotnická záchranná služba
- e) Armáda ČR
- f) Letiště Praha
- g) Policie ČR
- h) Český červený kříž
- i) Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí
- j) Horská služba

Správné odpovědi: a, d, g, i.

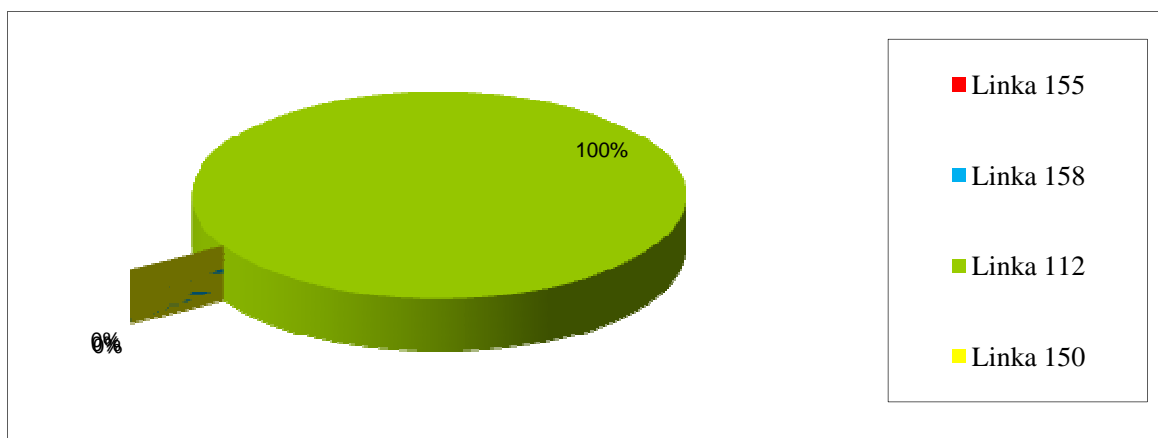
Obrázek 13 Grafické znázornění otázky číslo 3 [vlastní]

Komentář: Většina respondentů správně uvedlo, že základními složkami IZS jsou Hasičský záchranný sbor ČR, Policie ČR a Zdravotnická záchranná služba. Naproti tomu pouze 46 lidí ze 162 označilo jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí jako základní složku IZS. Zajímavostí může být fakt, že nezanedbatelný počet dotazovaných uvedlo jako základní složku Horskou službu a Armádu ČR.

Otázka č. 4 Jaké je jednotné číslo evropského tísňového volání?

- a) 155
- b) 158
- c) 112
- d) 150

Správná odpověď: c

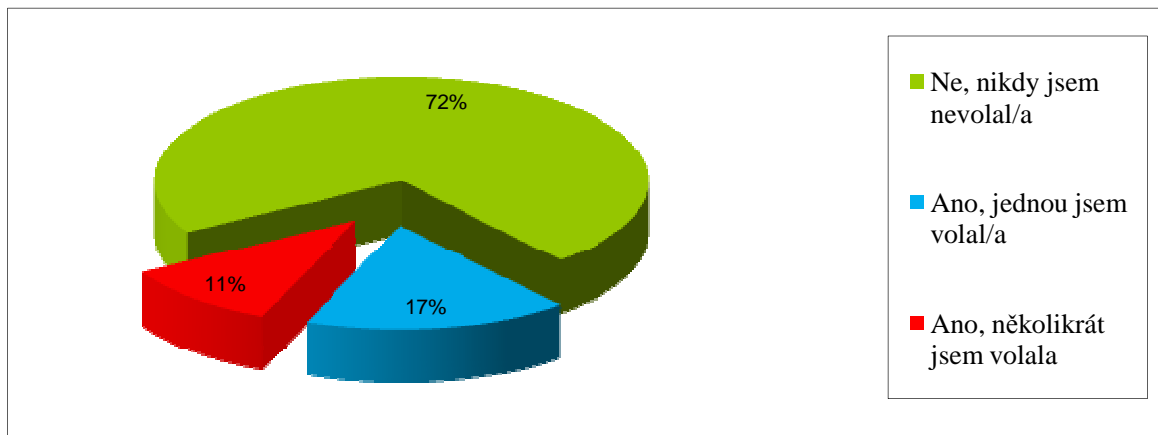

Obrázek 14 Grafické znázornění otázky číslo 4 [vlastní]

Komentář: Hodnocení této otázky je maximálně kladné. Všichni oslovení odpověděli správně, tedy, že jednotným číslem evropského tísňového volání je 112 a to i přesto, že tato linka na území ČR je zavedena teprve krátce.

Otázka č. 5 Máte zkušenosti s voláním na tísňové linky?

- a) Ne, nikdy jsem na tísňovou linku nevolal/a
- b) Ano, jednou jsem volal/a na tísňovou linku
- c) Ano, na tísňovou linku jsem volal/a již několikrát

Obrázek 15 Grafické znázornění otázky číslo 5 [vlastní]

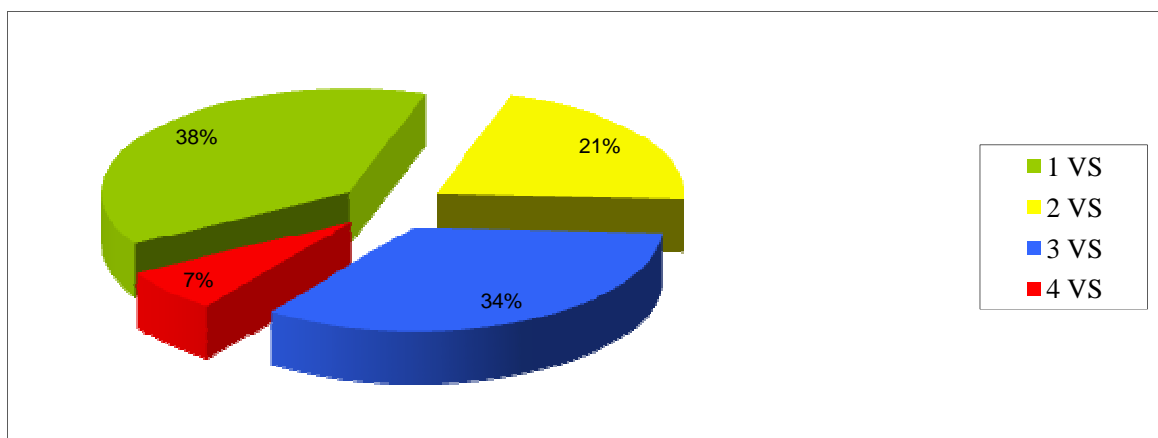
Komentář: Většina dotazovaného obyvatelstva nemá zkušenosti s voláním na tísňové linky. Pouze 11 % respondentů uvedlo, že zkušenost má více než jednu. Vydeme-li z předpokladu, že v předchozí otázce odpovědělo 100 % dotazovaných správně, lze prohlásit, že neznalost s voláním na tyto linky není důsledkem neznalosti těchto čísel, ale spíše dosavadní nepotřebou na tísňové linky volat.

Poznámka: V současnosti se zdá být nešvarem „zneužívání“ této tísňové linky ve smyslu použití tohoto čísla v nesprávné situaci, nebo v situaci nevyžadujících výjezd složek IZS. Velkou část hovorů na tísňovou linku 112 lze zařadit do kategorie tzv. zlomyslných volání.

Otázka č. 6 Kolik máme v ČR varovných signálů?

- a) 1
- b) 2
- c) 3
- d) 4

Správná odpověď: a

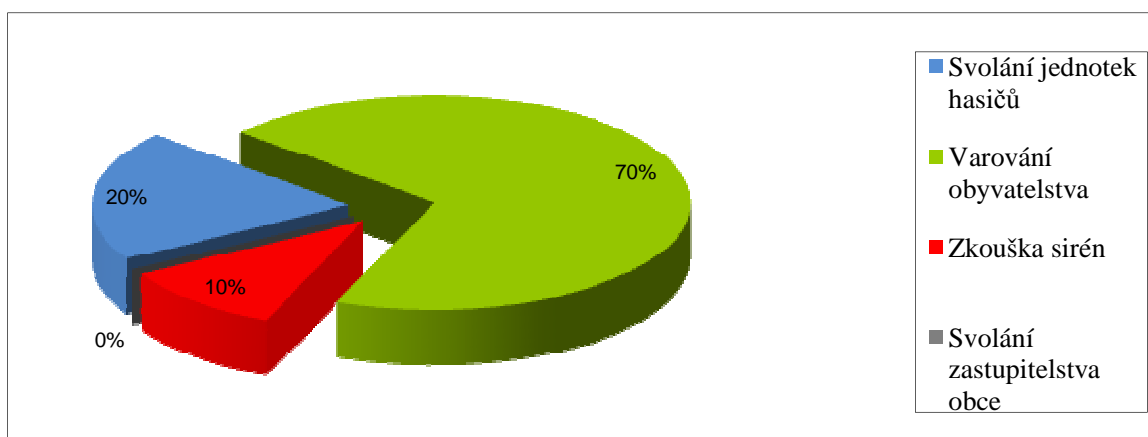
Obrázek 16 Grafické znázornění otázky číslo 6 [vlastní]

Komentář: Správně na tuto otázku odpovědělo pouze 38 % dotazovaných, až 34 % respondentů označilo možnost c), tedy, že existují 3 varovné signály. Lze tedy soudit, že orientace a znalosti obyvatelstva v tomto směru jsou na velmi podprůměrné úrovni a tento výsledek je značně alarmující. A to hlavně v kontrastu s tím, jak je znalost těchto signálů důležitým faktorem pro ochranu životů, zdraví a majetku obyvatelstva.

Otázka č. 7 K čemu slouží varovný signál všeobecná výstraha (kolísavý tón po dobu 140 s)?

- a) Svolání jednotek hasičů
- b) Varování obyvatelstva
- c) Zkouška sirén
- d) Svolání zastupitelstva obce

Správná odpověď: b

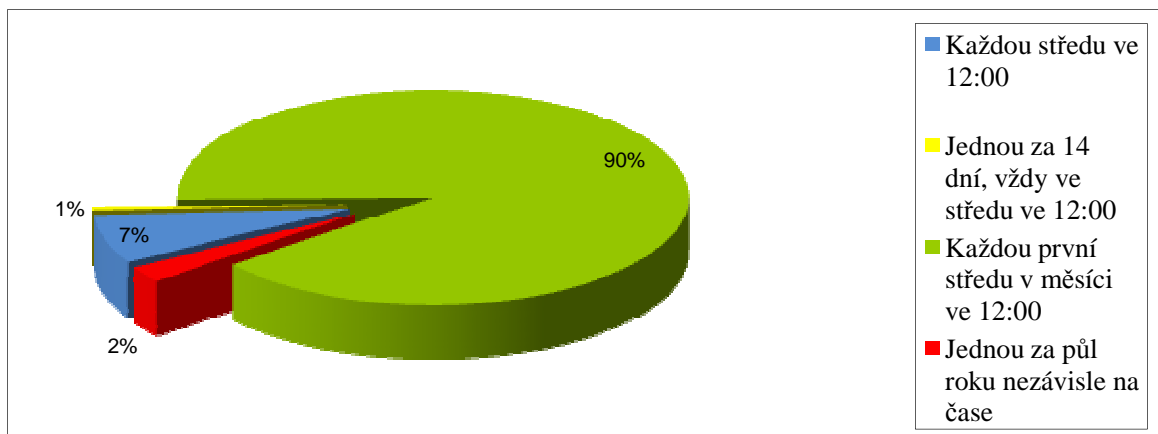
Obrázek 17 Grafické znázornění otázky číslo 7 [vlastní]

Komentář: Četnost správných odpovědí na tuto otázku lze chápat relativně kladně. 113 respondentů označilo správně možnost, že tento varovný signál slouží k varování obyvatelstva. Druhá nejčastější odpověď byla možnost a), tedy, že tento varovný signál slouží ke svolání jednotek hasičů. Nelze však podcenit fakt, že až 17 respondentů si myslí, že je pouze signálem používaným při zkoušce sirén. V takovémto případě by mohlo dojít k ohrožení životů a zdraví obyvatelstva. Zajímavé je také zjištění, že ačkoliv většina dotazovaných neví jaký je správný počet varovných signálů v ČR, tak nadpoloviční většina ví, k čemu slouží konkrétní varovný signál

Otázka č. 8 Kdy probíhá na celém území ČR zkouška sirén?

- a) Každou středu ve 12:00
- b) Jednou za 14 dní, vždy ve středu ve 12:00
- c) Každou první středu v měsíci
- d) Jednou za půl roku nezávisle na čase

Správná odpověď: c

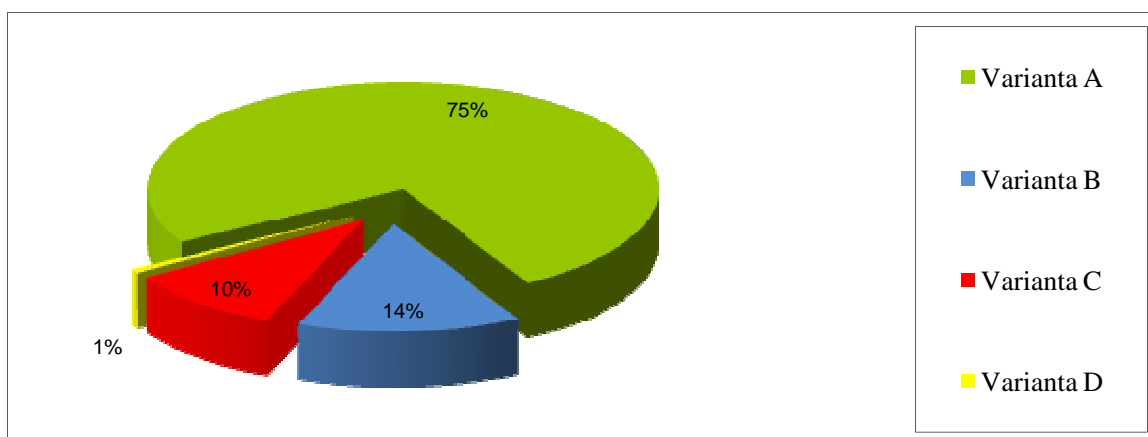
Obrázek 18 Grafické znázornění otázky číslo 8 [vlastní]

Komentář: Četnost správných odpovědí je na přijatelné úrovni. Tento stav přisuzuji z velké části faktu, že po zkoušce sirén přichází verbální informace „Zkouška sirén, zkouška sirén, zkouška sirén. Právě proběhla zkouška sirén. Zkouška sirén“. Tato skutečnost dle mého názoru ovlivňuje správnost odpovědí na tuto otázku. I přesto 10 % respondentů uvedlo nesprávný časový údaj.

Otázka č. 9 *Když zazní signál všeobecná výstraha:*

- a) Zůstanu v domě, utěsním okna a dveře, zapnu rádio či televizi
- b) Nedělám nic, jde pouze o signál pro hasiče
- c) Opustím dům a snažím se vyhledat místo mimořádné události
- d) Opustím dům a odejdu do nejbližšího lesa

Správná odpověď: a

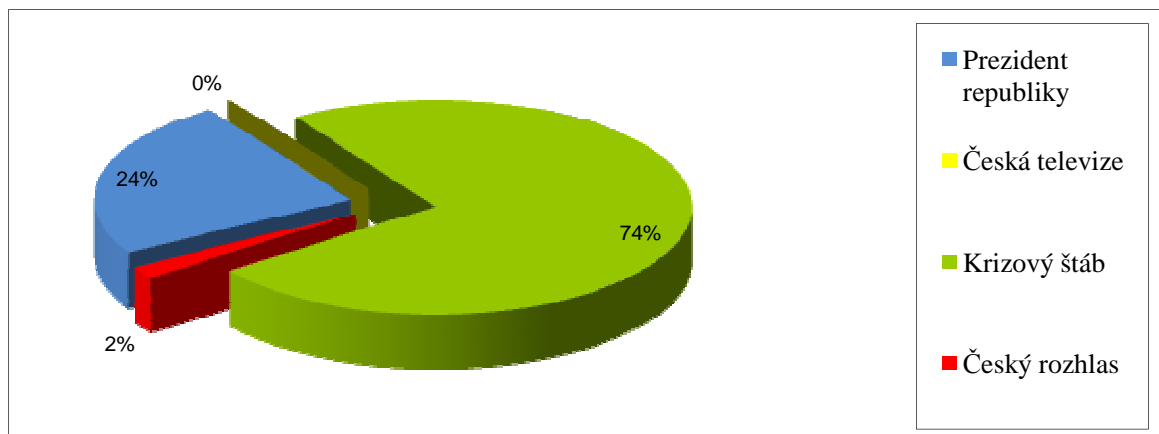
Obrázek 19 Grafické znázornění otázky číslo 9 [vlastní]

Komentář: Znalost základních postupů co dělat, když zazní prostřednictvím sirén varovný signál všeobecná výstraha, je základní a naprosto nutná potřeba při sebeochraně obyvatelstva. Neznalost těchto postupů může mít značné dopady na vlastní životy a zdraví obyvatelstva. Je diskutabilní, zdali výsledek 75 % správných odpovědí na tuto otázku lze brát jako uspokojivý či nikoliv. Tím více, když průzkum ukázal, že 14 % oslovených tento signál nechává zcela chladným a 10 % respondentů by dokonce opustilo dům a snažilo se vyhledat místo mimořádné události, což v tomto případě může být např. únik nebezpečné chemické látky během havárie vozidla tyto látky převážející.

Otázka č. 10 *Kdo může ze své pravomoci vyhlásit evakuaci?*

- a) Prezident republiky
- b) Česká televize
- c) Krizový štáb
- d) Český rozhlas

Správná odpověď: c

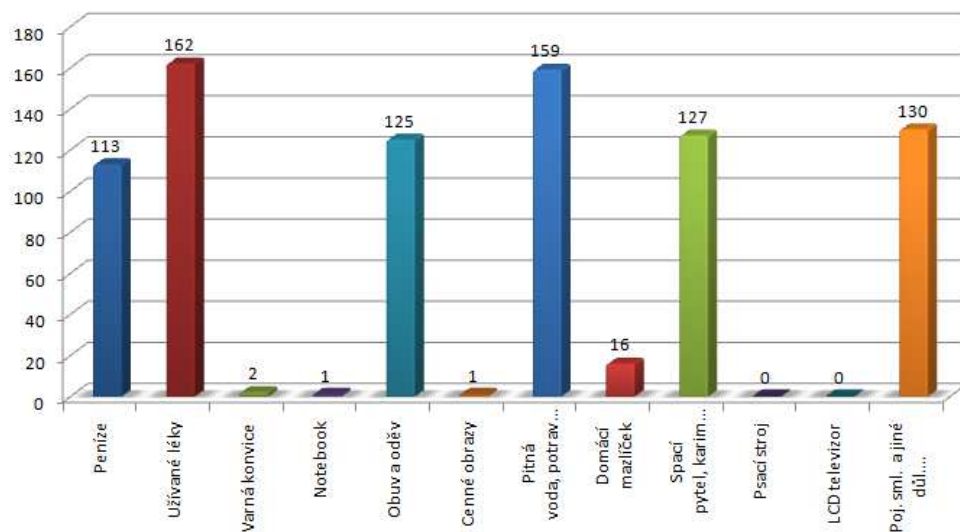
Obrázek 20 Grafické znázornění otázky číslo 10 [vlastní]

Komentář: Druhou nejčastější odpovědí na tuto otázku byla možnost a), tedy, že evakuaci vyhláší prezident. 2 % dotázaných uvedlo, že evakuaci má ve své pravomoci vyhlásit Český rozhlas. Český rozhlas a Česká televize mohou být pouze prostředky k vyhlášení evakuační pohotovosti, kterou ze své pravomoci smí vyhlásit krizový štáb. Správně odpovědělo 74 % respondentů.

Otázka č. 11 *Zakroužkujte věci, které by neměly chybět v evakuačním zavazadle:*

- a) Peníze
- b) Užívané léky
- c) Varná konvice
- d) Notebook
- e) Obuv a oděv
- f) Cenné obrazy
- g) Pitná voda, potraviny
- h) Domácí mazlíček
- i) Spací pytel, karimatka
- j) Psací stroj
- k) LCD televizor
- l) Pojistné smlouvy a jiné důležité dokumenty

Správné odpovědi: a, b, e, g, i, l

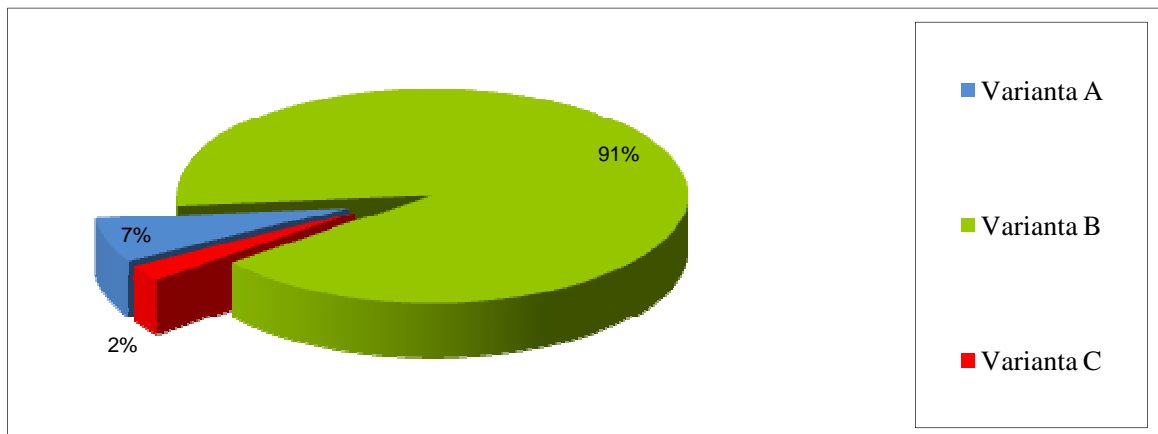
Obrázek 21 *Grafické znázornění otázky číslo 11 [vlastní]*

Komentář: Většina dotazovaných by v případě náhle evakuace věděla, co si s sebou do evakuačního zavazadla zabalit. Drtivá většina by neopomněla přibalit používané léky, pitnou vodu a potraviny. Relativně často, avšak bohužel ne pokaždé, lze v odpovědích zaznamenat pojistné smlouvy a další důležité dokumenty, spací pytel a karimatku, obuv a oděv a peníze. Z věcí, které nepatří do evakuačního zavazadla, a přesto si zaslouží svoji pozornost, lze zmínit domácího mazlíčka, který byl označen v 16 případech.

Otázka č. 12 Co použijete při improvizované ochraně dýchacích cest a očí?

- a) Na oči si vezmeme sluneční brýle a dýcháme přes přiloženou dlaň
- b) Na oči vezmeme plavecké či potápěčské brýle a dýcháme skrz vlhký kapesník
- c) Zavřeme oči a zadržíme dech

Správná odpověď: b

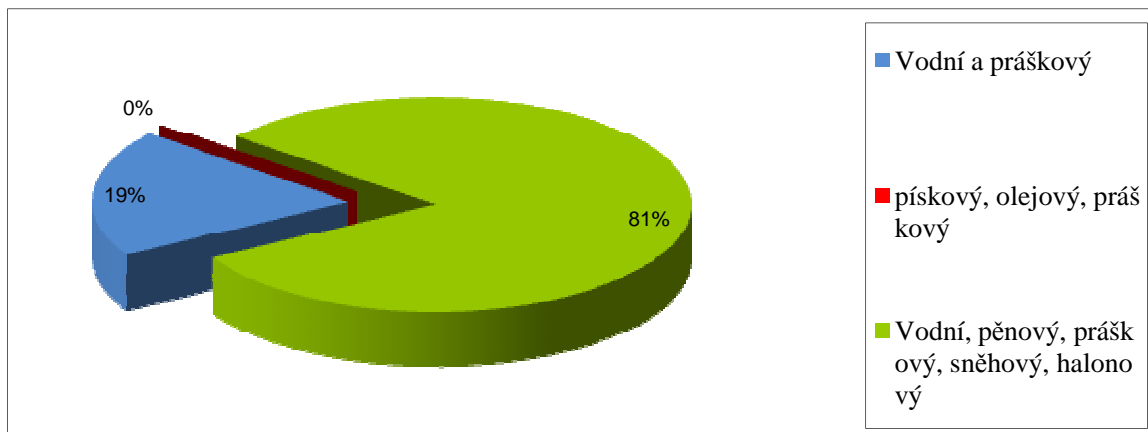
Obrázek 22 Grafické znázornění otázky číslo 12 [vlastní]

Komentář: 147 respondentů označilo správně variantu b). 11 osob by si k dosažení improvizované ochrany dýchacích cest a očí vystačilo se slunečními brýlemi a vlastní dlaní. 4 dotazovaní označili odpověď c), tedy, že k improvizované ochraně postačí zavřít oči a zadržet dech.

Otázka č. 13 Jaké znáte základní druhy hasicích přístrojů?

- a) Vodní a práškový
- b) Pískový, olejový, práškový
- c) Vodní, pěnový, práškový, sněhový, halonový

Správná odpověď: c

Obrázek 23 Grafické znázornění otázky číslo 13 [vlastní]

Komentář: Tato otázka byla zařazena do dotazníku z důvodu ověření znalostí obyvatel v oblasti požární prevence a rychlého překonání požárů. 20 % respondentů označilo jako správnou variantu a). Nejsou si tedy vědomi existence pěnových, sněhových a halonových hasicích přístrojů.

8.3 Vyhodnocení dotazníku

Údaje získané z dotazníků ukazují, že v oblasti zkoumané problematiky má populace značné rezervy. A to i přesto, že otázky byly sestaveny z učebních textů, které by měly být součástí výuky na všech základních středních školách. Skutečná realita ovšem nemusí být taková. Některé otázky byly zodpovězeny nad očekávání dobře (otázka č. 4), jiné pouze prokázaly to, že samotná připravenost není na žádoucí úrovni. To je především případ otázek zaměřujících se na varovné signály.

9 NÁVRHY NA ZLEPŠENÍ STAVU

Výsledky plynoucí z dotazníku poukazují na současnou situaci v oblasti připravenosti obyvatelstva na MU. V první řadě je třeba vzít v potaz, že je bezpodmínečně nutné přestat oblast ochrany obyvatelstva celospolečensky podceňovat. Žijeme v době, ve které je obyvatelstvo vystaveno celé řadě hrozeb a rizik a pouze pokud bude občan dostatečně poučen a připraven, bude překonání MU jednodušší.

Proto je důležité úroveň připravenosti zvyšovat. Prostředkem k úspěšnému zvyšování úrovně je preventivně – výchovná činnost. Ta by neměla být, dle mého názoru, pouze součástí zákona o požární ochraně ale tento pojem by se měl zavést i do tzv. krizové legislativy.

Příslušná státní správa a samospráva by měly k plošnému proškolení obyvatelstva přistupovat systémově. Vyplynulo-li z dotazníku, že největší rezervy ve znalostech jsou v oblasti varování obyvatelstva a postupech po zaznění varovného signálu, má to svoje opodstatnění a je nutné se zaměřit přednostně na tuto oblast.

Svou vinu na současném stavu nesou i obce, na jejichž úrovni je třeba zlepšit komunikaci se samotným občanem prostřednictvím vhodných a dostupných nástrojů. Obce jsou nejbližším prvkem státního aparátu vůči občanovi. Výše zmíněnými nástroji jsou místní tištěná periodika, kanály kabelových televizí atd. Vhodným nástrojem v tomto směru by se mohla stát distribuce příruček. V ČR vyšla celá řada příruček, zabývající se chováním při MU. Je třeba podporovat nadále města tyto příručky vydávající (např. Sušice, Písek). Kvalitně zpracované jsou i příručky Generálního ředitelství hasičského záchranného sboru ČR, které jsou na internetových stránkách volně ke stažení. Vyzdvihl bych především příručku „Vaše cesty k bezpečí, aneb chytré blondýnky radí...“. Velmi prospěšný do budoucna může být projekt „Hasík“, který dětem na základních školách přibližuje výchovu v oblasti požární ochrany a OO.

Postoj obyvatelstva vůči metodám, jakými je poskytování důležitých informací na letácích je odmítavý a tyto letáky často končí v odpadkových koších.

Cesta může být také skrze místní zpravodaje, radniční noviny apod. Stačilo by zavést novou přílohu, ve které bude vzdělávací formou přiblížena daná problematika s tím, že v každém novém čísle bude zpracována jiná oblast.

Žďár nad Sázavou nemá v současnosti žádný souvislý text respektive příručku, která by občany informovala o tom, jak se zachovat při zaznění varovného signálu, co si s sebou vzít do evakuačního zavazadla případně o tom, jaké jsou hrozby, které bezprostředně město ohrožují. To vidím jako nedostatek a vytvoření takové příručky velmi doporučuji.

Do škol by bylo vhodné ve větší míře zavést krátké semináře a besedy se zástupci Police ČR, Hasičského záchranného sboru ČR a Zdravotnické záchranné služby, kteří by zábavnou formu přibližovaly všeobecné zásady připravenosti, a tím popularizovaly činnost IZS jako celku.

Z pohledu samotného občana je nutné ke školení v této oblasti přistupovat nanejvýš zodpovědně a přestat s uvažováním typu „když se mi to nestalo, tak se mi to stát ani nemůže“. Mnozí z respondentů, kteří byli požádáni o vyplnění dotazníku si uvědomili, že jsou v předmětné problematice málo informovaní a neskrývali zájem o prohloubení svých znalostí a seznámení s výsledky dotazníkového šetření. To je velmi důležité a přínosné.

ZÁVĚR

Právo na život a jeho ochranu je jedním ze základních lidských práv, což je deklarováno Ústavou ČR. Je jedním z hlavních úkolů na všech úrovních státní správy a samosprávy. K těmto účelům je přijímána celá řada opatření a budovány profesionální bezpečnostní a záchranné sbory. Je však bezpodmínečně nutné, a to dokazují velké mimořádné události posledních let, zaměřit se také více na přípravu samotného obyvatelstva. Elementární připravenost občanů hraje často zásadní roli v překonávání MU.

Cílem této bakalářské práce bylo analyzovat současný stav připravenosti obyvatelstva ke zvládnutí MU na území ORP Žďár nad Sázavou. Předpoklady, že tento stav bude vyhodnocen jako nepovzbudivý, se z velké části vyplnily.

Tuto skutečnost přisuzuji faktu, že začátkem 90.tých let minulého století byla ve školách zrušena branná výchova, a tím dochází ke snižování znalostí v oblasti ochrany obyvatelstva. V současnosti se postupně tematika ochrany člověka za mimořádných událostí začleňuje do běžné výuky mládeže.

K získání informací od obyvatelstva bylo využito jak tištěných tak elektronických dotazníků. Řádně vyplněných a vrácených dotazníků bylo 162. S výsledky z těchto dotazníků bylo pracováno v praktické části práce.

V závěru práce navrhuji v obecné rovině opatření, které mohou tento stav částečně změnit k lepšímu. Tuto práci považuji celospolečensky za velmi aktuální a žádanou, z toho důvodu, že mimořádným událostem se vyhnout prakticky nelze, avšak pouze připravený občan bývá zřídka překvapen.

I Hasičský záchranný sbor ČR velmi aktivně usiluje o to, aby se tato problematika dostala do podvědomí obyvatelstva. Avšak jejich úsilí je značně limitováno tím, že lidé nejsou ze zákona povinni se v této záležitosti vzdělávat.

Na úplný závěr své práce bych chtěl použít slova paní Vibeke Heinové z Dánska, která během semináře NATO na téma Komunikace s veřejností při ohrožení uvedla v roce 1995:

„Když mluvím o situacích spojených s ohrožením, obvykle chci ve svém úvodu zdůraznit, že veškeré dokonalé plánování a všichni kompetentní odborníci nejsou k ničemu, když nebudete schopni informovat občany: 1. o důsledcích, jak budou touto pohromou postiženi a za 2. jaká reakce se od nich očekává a jak se mají chovat, aby přežili.“

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] MIKA, O. *Informovanost obyvatelstva a jeho připravenost na zvládání mimořádných událostí*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2008, ISBN 978-80-7394-111-6
- [2] VALÁŠEK, J., MARTÍNEK, B. *Krizové řízení při nevojenských krizových situacích: Modul C*. Praha: MV, generální ředitelství HZS ČR, 2008, ISBN 978-80-86640-93-8
- [3] BLÁHA, K. *Ochrana obyvatelstva II*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007
- [4] KOVÁŘÍK, J., SMETANA, M. *Základy civilní obrany*. 1. vyd. Ostrava: SPBI Spektrum, 2006, ISBN 80-86634-85-X
- [5] LINHART, P. *Některé otázky ochrany obyvatelstva*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2006, ISBN 80-704-0854-5
- [6] KRATOCHVÍLOVÁ, D. *Ochrana obyvatelstva*. 1. vyd. Ostrava: SPBI, 2005, ISBN 80-86634-70-1
- [7] ROUDNÝ, R., LINHART, P. *Krizový management I*. 1. vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, FES, 2005, ISBN 80-7194-674-5.
- [8] ZEMAN, M., MIKA, O. *Ochrana obyvatelstva*. 1. vyd. Brno: VUT FCH, 2007, ISBN 978-80-214-3449-3
- [9] MARTÍNEK, B. *Ochrana obyvatelstva I*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2009, ISBN 978-80-7251-298-0
- [10] MARTÍNEK, B., KOVÁŘÍK, F. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: příručka pro učitele základních a středních škol*. 2. vyd., opr. a rozš. Praha: MV, generální ředitelství HZS ČR, 2003, ISBN 80-866-4008-6
- [11] ŠENOVSKÝ, M., ADAMEC, V. *Právní rámec krizového managementu: management záchranných prací*. 1. vyd. Ostrava: SPBI, 2005, ISBN 80-866-3455-8
- [12] LINHART, P., ROUDNÝ, R. *Ochrana obyvatelstva a terorismus*. 1. vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, FES, 2009, ISBN 978-80-7395-165-8

- [13] SKALSKÁ, K., HANUŠKA, Z., DUBSKÝ, M. *Integrovaný záchranný systém a požární ochrana: Modul I*. 1. vyd. Praha: MV, generální ředitelství HZS ČR, 2010, ISBN 978-80-86640-59-4
- [14] ŠENOVSKÝ, M., ADAMEC, V., HANUŠKA Z. *Integrovaný záchranný systém: management záchranných prací*. 1. vyd. Ostrava: SPBI, 2005, ISBN 80-866-3465-5
- [15] REKTOŘÍK, J., ADAMEC, V., HANUŠKA Z. *Krizový management ve veřejné správě: teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2004, ISBN 80-861-1983-1
- [16] SLABÝ, A. a kol. *Teorie a praxe krizového řízení I*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010, ISBN 978-80-7251-336-9
- [17] ANTUŠÁK, E. *Krizový management: hrozby – krize – příležitosti*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, ISBN 978-807-3574-888
- [18] SMETANA, M., KRATOCHVÍLOVÁ, D., KRATOCHVÍLOVÁ, D. *Havarijní plánování: varování, evakuace, poplachové plány, povodňové plány*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2010, ISBN 978-802-5129-890
- [19] MARÁDOVÁ, E., KRATOCHVÍLOVÁ D., KRATOCHVÍLOVÁ, D. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: varování, evakuace, poplachové plány, povodňové plány*. 1. vyd. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007, ISBN 978-80-86991-24-5
- [20] KROUPA, M., ŘÍHA, M., KRATOCHVÍLOVÁ, D. *Ochrana obyvatelstva: varování, evakuace, poplachové plány, povodňové plány*. 1. vyd. Praha: Armex, 2006, ISBN 80-867-9533-0
- [21] Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů
- [22] Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů
- [23] Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých zákonů
- [24] Zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky

- [25] Usnesení vlády ČR č. 165/2008 ze dne 25. února 2008. Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020
- [26] Bezpečnostní strategie České republiky 2011
- [27] MARTÍNEK, B. *Základy medicíny katastrof* [online]. [cit. 2012-03-02]. Dostupný z www:
< <http://zsf.sirdik.org/kapitola3/3-1-1-ochrana-obyvatelstva-v-ceske-republice> >
- [28] Terminologický slovník – krizové řízení a plánování obrany státu [online]. [cit. 2012-02-04]. Dostupný z www:
< <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník-krizove-řízení-a-planovani-obrany-statu.aspx> >
- [29] Válečný stav [online]. [cit. 2012-4-4]. Dostupný z www:
< <http://www.mvcr.cz/clanek/valecny-stav.aspx> >
- [30] Co je zemní plyn [online]. [cit. 2012-4-4]. Dostupný z www:
<<http://www.zemniplyn.cz/plyn/>>
- [31] Vaše cesty k bezpečí aneb chytré blondýnky radí.... 1. vyd. Praha: hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje, 2011
- [32] Jednotný systém varování a vyrozumění [online]. [cit. 2012-3-2]. Dostupný z www: < <http://www.vizovice.eu/ochrana-obyvatel/varovani-obyvatel/jsvv.html> >
- [33] Strategický plán rozvoje města Žďár nad Sázavou [online]. [cit. 2012-3-3]. Dostupné z www: < <http://www.zdarns.cz/mestsky-urad/strategicky-plan.asp> >
- [34] Ochrana obyvatelstva před přirozenými a zvláštními povodněmi, časopis 112 [online]. [cit. 2012-4-3]. Dostupné z www: <<http://www.hzscr.cz/clanek/casopis-112-rocnik-x-cislo-10-2011.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3D>>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR	Česká republika
CO	Civilní obrana
CPO	Civilní protiletectká ochrana
HZS ČR	Hasičský záchranný sbor České republiky
IZS	Integrovaný záchranný systém
JE	Jaderná elektrárna
Koncepce	Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020
MU	Mimořádná událost
NL	Nebezpečná látka
OO	Ochrana obyvatelstva
ORP	Obce s rozšířenou působností
POCO	Příprava občanů k civilní obraně

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 <i>Schéma základních legislativních předpisů</i> [2]	20
Obrázek 2 <i>Příčiny vzniku požárů</i> [vlastní]	28
Obrázek 3 <i>Složky IZS a jejich zapojení do řešení MU</i> [31]	32
Obrázek 4 <i>Koncové prvky varování</i> [vlastní].....	34
Obrázek 5 <i>Grafické znázornění varovného signálu</i> [32]	34
Obrázek 6 <i>Obsah evakuačního zavazadla</i> [20].....	36
Obrázek 7 <i>Znak města</i> [33]	43
Obrázek 8 <i>Lokace vodních děl</i> [vlastní]	45
Obrázek 9 <i>Znázornění zátopové vlny</i> [vlastní]	46
Obrázek 10 <i>Zimní stadion</i> [vlastní]	46
Obrázek 11 <i>Grafické znázornění otázky číslo 1</i> [vlastní]	49
Obrázek 12 <i>Grafické znázornění otázky číslo 2</i> [vlastní]	49
Obrázek 13 <i>Grafické znázornění otázky číslo 3</i> [vlastní]	50
Obrázek 14 <i>Grafické znázornění otázky číslo 4</i> [vlastní]	51
Obrázek 15 <i>Grafické znázornění otázky číslo 5</i> [vlastní]	52
Obrázek 16 <i>Grafické znázornění otázky číslo 6</i> [vlastní]	53
Obrázek 17 <i>Grafické znázornění otázky číslo 7</i> [vlastní]	54
Obrázek 18 <i>Grafické znázornění otázky číslo 8</i> [vlastní]	55
Obrázek 19 <i>Grafické znázornění otázky číslo 9</i> [vlastní]	56
Obrázek 20 <i>Grafické znázornění otázky číslo 10</i> [vlastní]	57
Obrázek 21 <i>Grafické znázornění otázky číslo 11</i> [vlastní]	58
Obrázek 22 <i>Grafické znázornění otázky číslo 12</i> [vlastní]	59
Obrázek 23 <i>Grafické znázornění otázky číslo 13</i> [vlastní]	60

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 <i>Statistika požárů na území ČR</i> [vlastní]	27
Tabulka 2 <i>Hydrologické a technické údaje vodních děl</i> [vlastní]	44

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: Dotazník

PŘÍLOHA P II: Nejničivější povodně na území České republiky

PŘÍLOHA P III: Klasifikace rizik

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dotazník pro potřeby BP „Úroveň připravenosti obyvatelstva k individuální ochraně“

Hron Pavel

UTB ve Zlíně

Fakulta logistiky a krizového řízení

Procesní inženýrství

Ovládání rizik

Vážení,

žádám Vás tímto o vyplnění dotazníku pro potřeby mé bakalářské práce, jejímž cílem je analyzovat stav povědomí obyvatelstva o sebeochraně při vzniku mimořádné události a úroveň informovanosti v oblasti ochrany obyvatelstva. Vyplnění dotazníku je dobrovolné, zcela anonymní a nehonorované. Výsledky z tohoto dotazníku plynoucí, budou zpracovány souhrnně a budou z nich vyvozeny obecné závěry, na jejichž základě se pokusím navrhnout opatření ke zlepšení současné situace. Správnou odpověď prosím zakroužkujte, lze zakroužkovat u každé otázky více odpovědí. První dvě otázky jsou informativního charakteru, otázky 3 až 14 jsou oborové.

Děkuji

Hron Pavel, UTB ve Zlíně, FLKŘ

1. Pohlaví

- a) Muž
- b) žena

2. Dosažené vzdělání

- a) Základní
- b) Středoškolské s výučním listem
- c) Středoškolské s maturitou
- d) Vysokoškolské

3. Označte základní složky Integrovaného záchranného systému

- a) Hasičský záchranný sbor ČR
- b) Česká národní banka
- c) Česká pošta
- d) Zdravotnická záchranná služba

- e) Armáda ČR
- f) Letiště Praha
- g) Policie ČR
- h) Český červený kříž
- i) Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí
- j) Horská služba

4. Jaké je jednotné číslo evropského tísňového volání?

- a) 155
- b) 158
- c) 112
- d) 150

5. Máte zkušenosti s voláním na tísňové linky?

- a) Ne, nikdy jsem na tísňovou linku nevolal/a.
- b) Ano, jednou jsem volal/a na tísňovou linku
- c) Ano, na tísňovou linku jsem volal/a již několikrát.

6. Kolik máme v ČR varovných signálů?

- a) 1
- b) 2
- c) 3
- d) 4

7. K čemu slouží varovný signál všeobecná výstraha (kolísavý tón po dobu 140 s)?

- a) Svolání jednotek hasičů
- b) Varování obyvatelstva
- c) Zkouška sirén
- d) Svolání zastupitelstva obce

8. Kdy probíhá na celém území ČR zkouška sirén?

- a) Každou středu ve 12:00
- b) Jednou za 14 dní, vždy ve středu ve 12:00
- c) Každou první středu v měsíci ve 12:00
- d) Jednou za půl roku nezávisle na čase

9. Když zazní signál všeobecná výstraha:

- a) Zůstanu v domě, utěsním okna a dveře, zapnu rádio či televizi
- b) Nedělám nic, jde pouze o signál pro hasiče
- c) Opustím dům a snažím se vyhledat místo mimořádné události
- d) Opustím dům a odejdu do nejbližšího lesa

10. Kdo může ze své pravomoci vyhlásit evakuaci?

- a) Prezident republiky
- b) Česká televize

- c) Krizový štáb
- d) Český rozhlas

11. Zakroužkujte věci, které by neměly chybět v evakuačním zavazadle:

- a) Peníze
- b) Užívané léky
- c) Varná konvice
- d) Notebook
- e) Obuv a oděv
- f) Cenné obrazy
- g) Pitná voda, potraviny
- h) Domácí mazlíček
- i) Spací pytel, karimatka
- j) Psací stroj
- k) LCD televizor
- l) Pojistné smlouvy a jiné důležité dokumenty

12. Co použijete při improvizované ochraně dýchacích cest a očí?

- a) Na oči si vezmeme sluneční brýle a dýcháme přes přiloženou dlaň
- b) Na oči vezmeme plavecké či potápěčské brýle a dýcháme skrz vlhký kapesník
- c) Zavřeme oči a zadržíme dech

13. Jaké znáte základní druhy hasících přístrojů?

- a) vodní a práškový
- b) pískový, olejový, práškový
- c) vodní, pěnový, práškový, sněhový, halonový

PŘÍLOHA P II: NEJNIČIVĚJŠÍ POVODNĚ V HISTORII ČR

Nejničivější povodně v historii ČR			
Rok	Vymezení oblasti	Popis, důsledky	Dopady na obyvatelstvo
1997	Morava (Troubky), východní Čechy	Bylo postiženo 536 obcí. Celkové finanční škody byly 63 miliard korun	50 mrtvých
1998	Východní Čechy (Náchod, Rychnov nad Kněžnou)	Zaplaveno bylo na 30 obcí. Postiženo území o rozloze 100 kilometrů čtverečních. Finanční škody byly 2 miliardy	6 mrtvých, 700 lidí evakuováno
2002	Jižní, střední a východní Čechy, část Moravy	Postiženo přes 800 obcí. Prahou se prohnala pětisetletá voda. Celkové škody vyčísleny na 73 miliard korun.	17 mrtvých, 225 000 lidí evakuováno
2006	Značná část České republiky (7 krajů)	Postiženo bylo díky hustému dešti a tajícímu sněhu několik stovek obcí. Škody vyčísleny na 5,5 miliard korun.	7 mrtvých
2009	Moravskoslezský, Olomoucký, Zlínský, Jihočeský, Královéhradecký kraj	Z důvodu série letních bouřek na malém území postiženo až 209 obcí. Škody vyčísleny na 5,6 miliard korun.	13 mrtvých, 1400 evakuováno
2010	Severní Čechy, Severní Morava	Z důvodu prudkých dešťů se ocitlo pod vodou několik desítek obcí. Škody cca 10 miliard korun.	5 mrtvých

PŘÍLOHA P III: KLASIFIKACE RIZIK

	Kategorie rizika	Typ rizika
1.	Živelní pohromy	• přirozené povodně,• větrné smršti,• sněhové kalamity,• dlouhotrvající sucha,• rozsáhlé požáry.
2.	Technologické havárie	• radiační havárie,• úniky nebezpečných chemických látek (např. při požáru, výbuchu),• zvláštní povodně způsobené narušením vodních děl,• rozsáhlé poruchy inženýrských sítí,• havárie na vodovodních řádech a zdrojích,• velké dopravní, železniční a letecké nehody.
3.	Hromadné nákazy	• epidemie,• epizootie.
4.	Hospodářské krize	• narušení dodávek potravin velkého rozsahu,• nedostatek pitné vody (zamoření zdrojů pitné vody),• narušení dodávek elektrické energie, plynu nebo tepelné energie.
5.	Imigrace osob	• masový příliv cizinců,• migrace vlastního obyvatelstva a samovolná evakuace.
6.	Vysoký stav kriminality	• terorismus,• záškodnictví,

		• masové násilné činy.
7.	Občanské nepokoje	• masové pouliční nepokoje (např. rabování obchodní sítě),• rasové nepokoje.
8.	Válečný stav	• rozsáhlá a závažná diverzní činnost,• vnější vojenské napadení státu.

